
NVTL

JAAARVERSLAG

2024

Beste NVTL-ers!

Vorig jaar begon ik mijn voorwoord met 'Beste leden van de NVTL'. Maar het afgelopen jaar ben ik tot de ontdekking gekomen, dat ik het toch iets anders moet aanpakken. En daarom wil ik graag de op zich simpele maar welgemeende aanhef van dit voorwoord wat uitgebreider toelichten.

Onlangs had ik een leuk kennismakingsgesprek met Femke Lampe Braun, algemeen directeur van Groei & Bloei. Ons gesprek ging onder andere over de vraag of we er als verenigingen nog toe doen en hoe je je eigen vereniging bij de tijd houdt? We kwamen tot de toch wat sombere conclusie dat verenigingen met leden soms niet meer van deze wereld lijken te zijn; Oubollig, stoffig en over de datum. Waarom zou je nog lid worden van zoiets ouderwets als 'een vereniging'? Met 'statuten' (gruwel), een 'algemene ledenvergadering' (saai) en een 'jaarverslag' (boeie)? Dat ze überhaupt nog bestaan!

In datzelfde gesprek constateerden we gelukkig ook dat juist nu steeds meer mensen een enorme behoefte hebben om gehoord te worden, om ervaringen te delen, om nieuwe ideeën op te doen.

Dat we het fijn vinden om zo nu en dan geestverwanten te ontmoeten, mensen waarmee je jouw eigen enthousiasme en interesses kunt delen. Om vervolgens samen nieuwe ontdekkingen te doen, zelf te inspireren en je te laten inspireren. Kortom: om ergens bij te horen!

Afgelopen jaar hebben we samen weer ons uiterste best gedaan om veel van die gelegenheden te creëren. 2024 was al met al een goed en rijk jaar, vol met mooie momenten en ontmoetingen. Voor mij persoonlijk was de benoeming van Michael van Gessel tot buitengewoon lid van de NVTL een bijzonder hoogtepunt. De prachtige beelden van zijn werk, de warme toespraken over zijn bijdrage aan ons vak en de lieve mensen om hem heen maakten dat ik me, zowel tijdens de officiële bekendmaking op 14 juni als tijdens het boomplantmoment op 6 december, oprecht trots voelde bij zo'n mooie vereniging als de onze te mogen horen. Ik realiseerde me nog maar eens hoe zeer wij op de schouders van reuzen staan en dat óók het koesteren en vieren daarvan stáát voor 'samen een vereniging zijn'.

In mijn beleving doen we er als vereniging dus nog altijd toe. En ik zie een mooie toekomst voor onze vereniging tegemoet. Ik hoop van harte dat jullie dat gevoel met mij delen. En dat je het fijn vindt om net als ik een NVTL-er te zijn!

Joeri de Bekker, voorzitter NVTL

Berlicum, april 2025

INHOUDSOPGAVE

Dit jaarverslag vormt een feitelijke weergave van de activiteiten die het afgelopen jaar en de voornemens van het bestuur voor het komende jaar. Tijdens de Algemene Ledenvergadering 2024, die plaatsvindt op 12 juni 2025, zal het bestuur dit jaarverslag, samen met de financiële jaarrekening en de begroting voor het nieuwe jaar, ter goedkeuring aan de leden voorleggen.

THEMA 'ANDERS KIJKEN'	4
ORGANISATIE	5
COMMUNICATIE	22
PROJECTEN	22
ACTIVITEITEN	28
PUBLICATIES	43
YOUNG NVTL	46
WERKGROEP INTERNATIONAAL	53
PLATFORM ONTWERP NL	61
VOORUITBLIK 2025	66

THEMA 'ANDERS KIJKEN'

Vanaf 2024 omarmt de NVTL een thema dat ons uitnodigt tot een diepere verbinding met onze omgeving volgens het idee van het Symbioceen. Het Symbioceen, geïntroduceerd door de Australische milieufilosoof Glenn Albrecht, vertegenwoordigt een tijdperk waarin mens, natuur en technologie zich ontwikkelen in wederkerigheid.

Te midden van een aantal bijeenkomsten en activiteiten dagen we leden uit om anders te kijken naar de wereld om ons heen, vorm te geven aan en zich te verhouden tot een symbiotisch landschap.

Het jaar 2024 was opgebouwd aan de hand van vier perspectieven: 1#Verwondering 2#Herontdekking 3#Wederkerigheid 4#Verweving. Samen met Young NVTL, leden en professionals buiten het vakgebied wisselden we kennis, ideeën en methodieken uit om zo nieuwe symbiotische relaties te creëren.

In dit jaarverslag geven we met de roze stempel 'Anders Kijken', zoals je hierboven ziet, aan welke activiteiten onder dit thema vallen.

OR

 GA

 NI

SATIE

De Nederlandse Vereniging voor Tuin- en Landschapsarchitectuur is de enige Nederlandse beroepsvereniging voor tuin- en landschapsarchitecten en ontwerpers. Onze vele nationale en internationale leden vertegenwoordigen het allerbeste van de branche.

De NVTL is de spil van het vakgebied in Nederland en wij zetten ons in voor de kwaliteit van de tuin- en landschapsarchitectuur en ontwerp. We behartigen de belangen op vele fronten, stimuleren de vakontwikkeling en brengen opdrachtgevers en bureaus met elkaar én met complementaire disciplines in contact.

De NVTL vormt een open vereniging waar een ieder die de groene inrichting van tuin tot landschap een warm hart toedraagt lid van kan worden. Met circa 700 leden vormt het een brede afspiegeling van de Nederlandse vakpraktijk.

BESTUUR

JOERI DE BEKKER
Voorzitter

JAN JANSE
Vakontwikkeling, internationaal & DSO (t/m 2 oktober 2024)

DEBORAH LAMBERT
Penningmeester & algemene zaken (t/m 2 oktober 2024)

JOHAN SNEL
Awards & interdisciplinair

SHERA VAN DEN WITTENBOER
Penningmeester & ontwerpend onderzoek & Rijk-regio (vanaf 2 oktober 2025)

STIJN VAN DE VEN
Young NVTL

LEO POLS
(Ontwerpend) onderzoek & beleidsadvisering stad, land en water (vanaf 14 juni 2024)

WIEBKE KLEMM
Onderzoek, Ontwerp & Beleid duurzame leefomgeving (vanaf 14 juni 2024)

DAPHNE VAN DER WAL
Ontwerpen voor/met de toekomst & doorwerking van beleid (vanaf 14 juni 2024)

BUREAU

WILLEMIJN TER HART-KOOPAL
Hoofd bureau: algemene zaken,
bestuur & communicatie

SELINDA STOMPE
Bureaumedewerker: administratie
& leden

ILSE ZUIDINGA
Projectmedewerker: organisatie,
communicatie, content & DSL

ARJAN NIENHUIS
Kwartiermaker: projectleiding &
Platform Ontwerp NL

COMMISSIE YOUNG NVTL

STIJN VAN DE VEN

DAVID DE BOER

YANJIAO WANG

AREND VAN DER KAM

JAN HOUWELING

KARLIJN KERSTENS

ROBERTO ADRIAAN WIJNTJE
SANTAMARIA

Young NVTL is een netwerk speciaal opgericht voor en door jonge ontwerpers t/m 35 jaar en (bijna) werkend in Nederland binnen de landschapsarchitectuur. Young NVTL organiseert verschillende activiteiten aan de hand van drie doelstellingen: representatie, verbinden en platform.

Lijkt het je leuk een keer een activiteit bij te wonen, actief te worden binnen Young NVTL, of gewoon meer te weten over landschapsarchitectuur in Nederland? Stuur een mailtje naar young@nvtl.nl. Meegaan met een activiteit is geheel vrijblijvend evenals het helpen met organiseren.

WERKGROEPEN

VAKONTWIKKELING

- Jan Janse – Bestuurslid NVTL (t/m 2 oktober)
- Arjan Nienhuis – Kwartiermaker NVTL
- Audrey Coert – Urbis stadsontwerp
- Marchel-Wim van Dongen – Van Dongen | exteriors for life
- Jos van de Lindeloof – Lindeloof Tuin- en Landschapsarchitecten
- Johan Meeus
- Jaap Poortvliet – Poortvliet & Partners
- Lars Veenboer – Tuinarchitect Veenboer & OntwerpAcademie

INTERNATIONAAL

- Alexandra Tisma – Academie van Bouwkunst Amsterdam
- John Boon – Arcadis
- Niek Hazendonk – Ministerie LNVN
- Claire Oude Aarninkhof – COALstudio

AANBESTEDINGEN

- Elma van Beek – Bureau Maris
- Mark van der Bij – Maak Space
- Bram Breedveld – LANDLAB
- Lienneke van Campen – Karres en Brands
- Corné van Overveld – Landschappartners
- Joeri de Bekker – Voorzitter NVTL

ADVIESRAAD 2024

- Marlies Brinkhuijsen – WUR
- Martin Knuijt – OKRA
- Aviva Schulze – gemeente Leiden
- Sander Klaassen – gemeente Leiden
- Noa Schouten – Trainee Ruimtelijk Traineeship midden Nederland
- Roberto Wijntje Santamaria – LOS
- Lienneke van Campen – Karres en Brands
- Elena Dobretsova – BOOM Landscape
- Erik Kaptein

PARTNERS

Onze partners zijn erg belangrijk voor ons.

Het is mede dankzij hen dat wij ons vakgebied vol verve kunnen promoten, de vakontwikkeling kunnen stimuleren en samenwerkingen kunnen faciliteren binnen onze branche en daarbuiten.

**SMITS
RINSMA**

know-how to grow **EBBEN**
trees since 1862

grijzen

 VANDE MOORTELO
GEVELSTENEN - STEENSTRIPS - STRAATBAKSTENEN

 Rots
maatwerk

 STRUYK VERWO INFRA
A CRH COMPANY

JUB
SINCE 1910
JUB HOLLAND

Tjinco
zit - speel - ontmoet

Schröder
Experts in lightability™

 FALCO

VANDERSANDEN
HET MOOISTE MAAK JE SAMEN

 **ANTWERP
Academie**
SPECIALIST IN GROENOPLEIDINGEN

 **tree
BUILDERS**

STREETLIFE®

MBI
De Steenmeesters

louis poulsen

 ecoDynamic

 VAN DEN BERK
BOOMKWEKERIJEN

AUBRILAM

by

 **INDUSTRIE
LICHT**

NIEUWE LEDEN 2024

BUREAULEDEN

- Tuinontwerp24
- Studio Jacobs Garden Design
- Studio Siebers
- Groenstudio Zuid
- Philippe Allignet
- Locus Consultancy BV
- Verhoeven | De Ruijter
- Inge Kersten Landschapsarchitectuur
- Nine Yards Skateparks

REGULIERE LEDEN

- J. van Keeken
- L. de Boer
- A. Klein
- W. Klemm
- R. Hereijers
- S. de Kroon
- V. Teunissen
- T. de Marie
- K. Westerveld
- E. Beekhuis van der Weijde

JUNIOR LEDEN

- M. Righard

STUDENTLEDEN

- U. Wierstra
- L. Habekotté
- A. Wouters
- Y. van Eijndhoven
- R. Santegoets
- K. van Doesum
- M. van den Broek
- T. Visser
- L. Ellens
- D. Mittelmeijer
- T. Gamperle
- L. Maertens
- Y. Muller
- J. Buisman
- J. Sminia
- J. van der Broek
- U. Chaffloque

- M. van de Lustgraaf
- T. Reijnders
- M. Nolte
- F. de Vos
- S. Diels
- R. Jochemsen
- S. Jansson
- S. Jansen

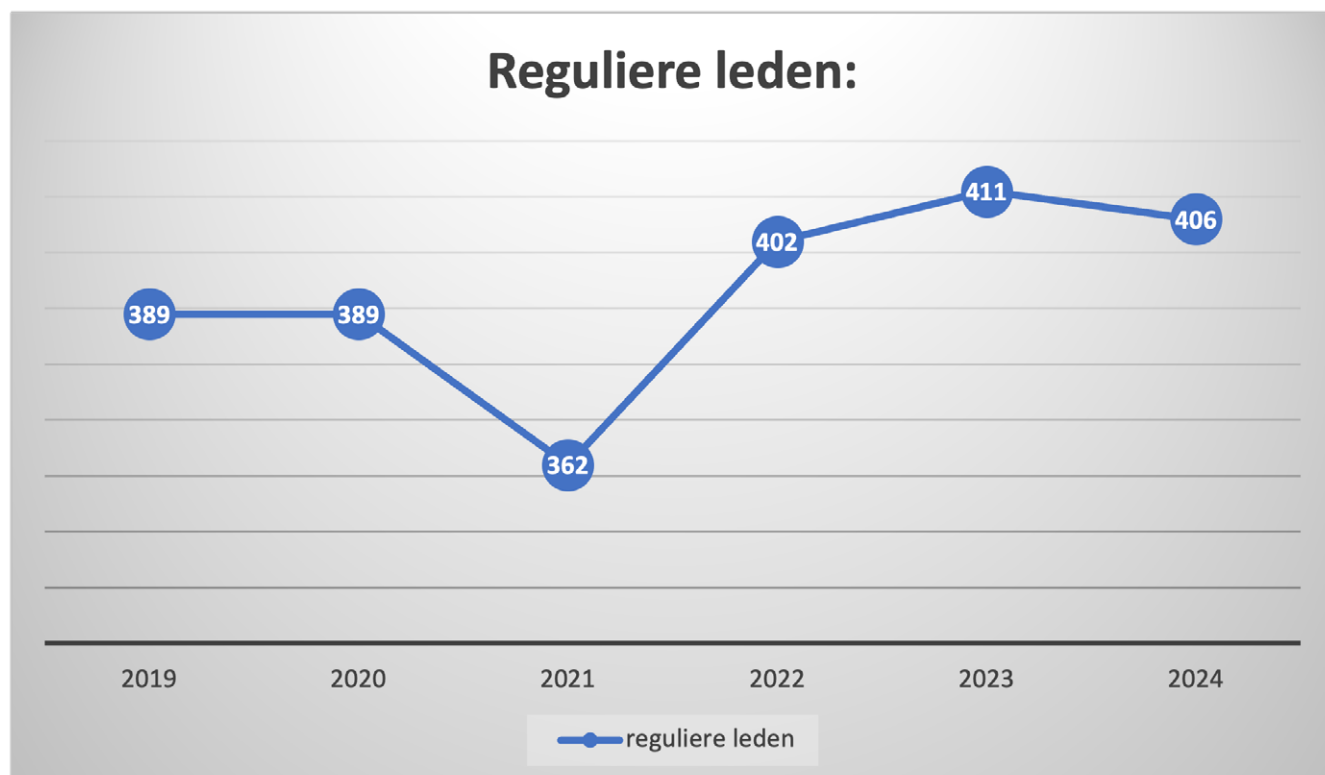
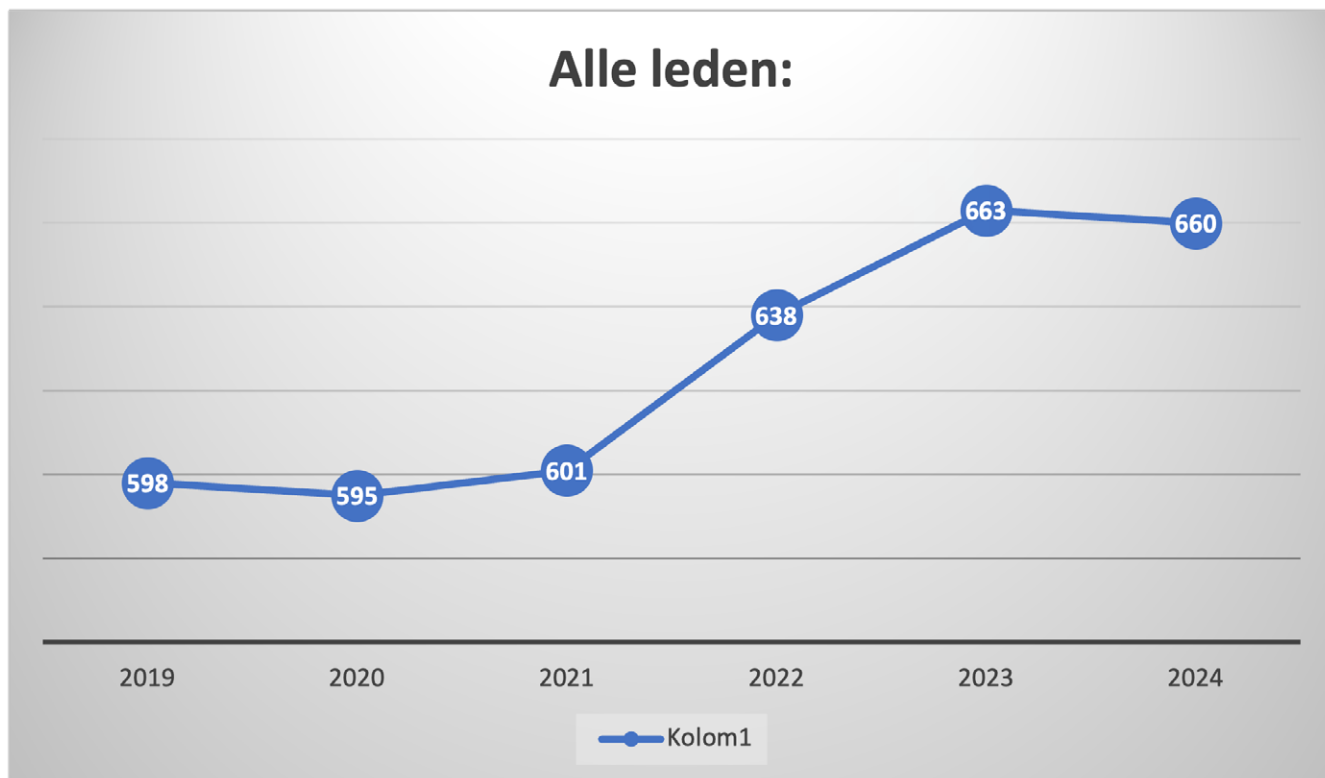
PARTNERS

- Van den Berk Boomkwekerijen
- Aubrilam

STATIS

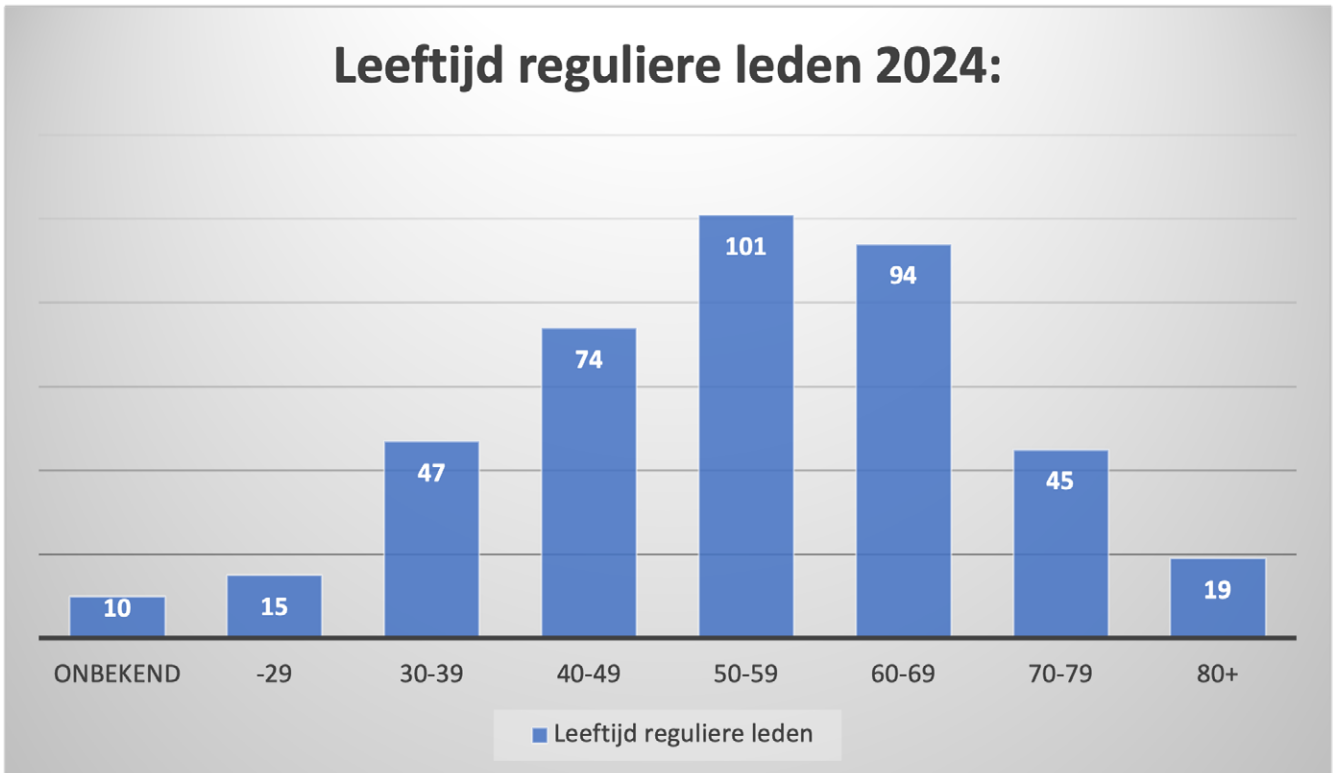
TIEKEN

LEDEN

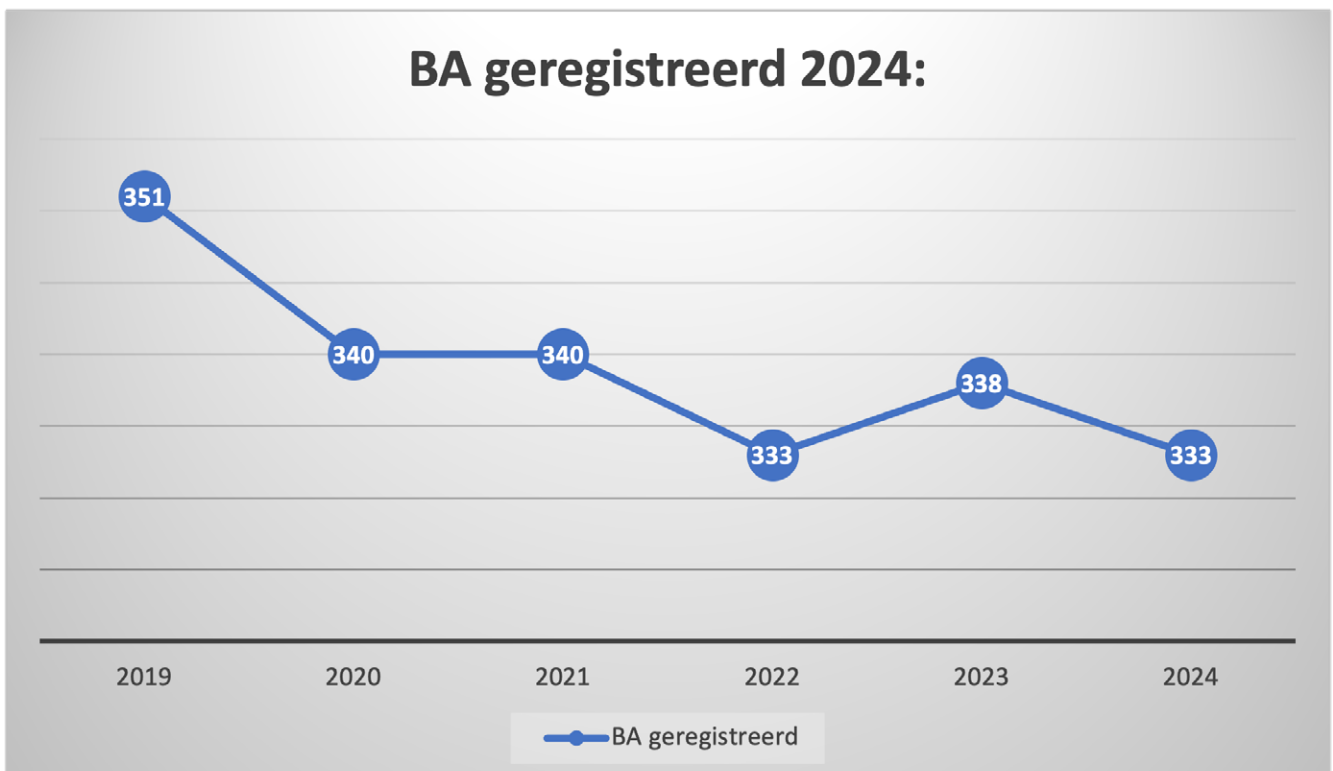

LEEFTIJD & BA REGISTRATIE

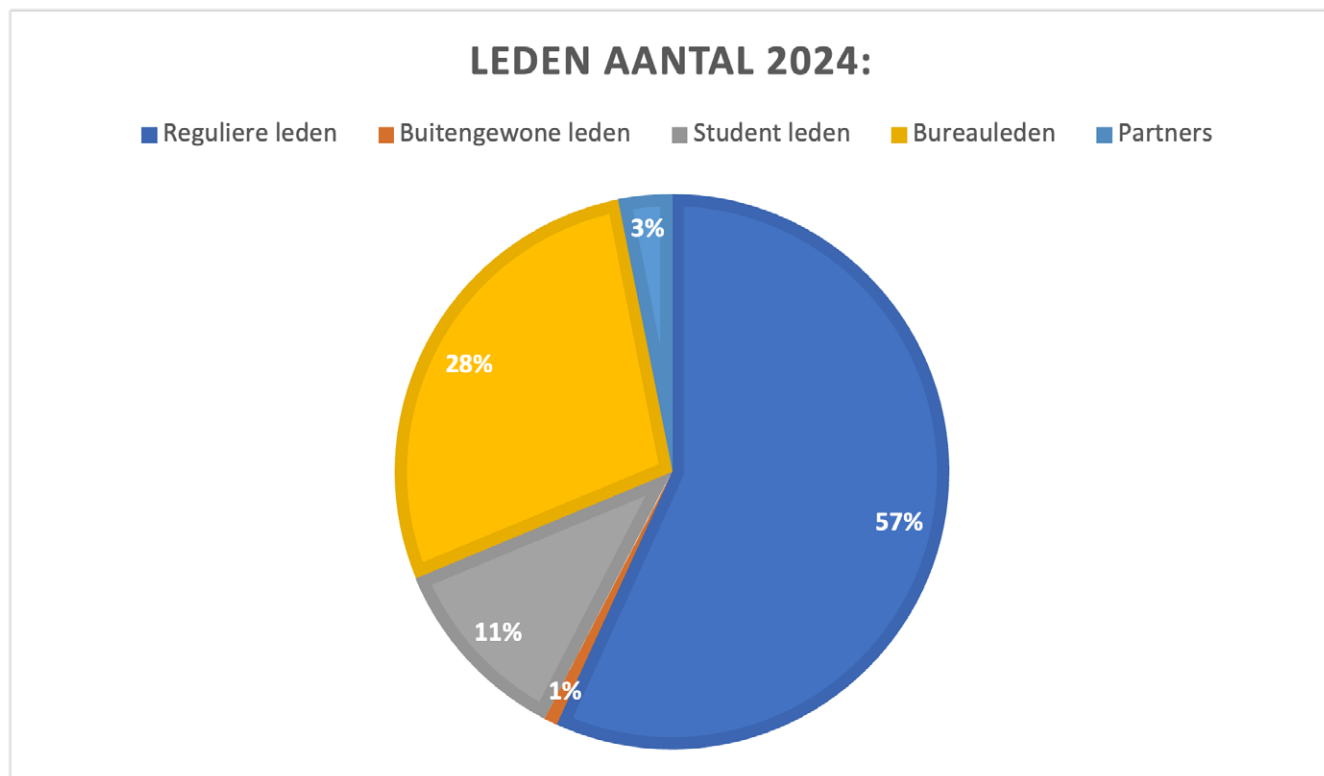
Leeftijd reguliere leden 2024:

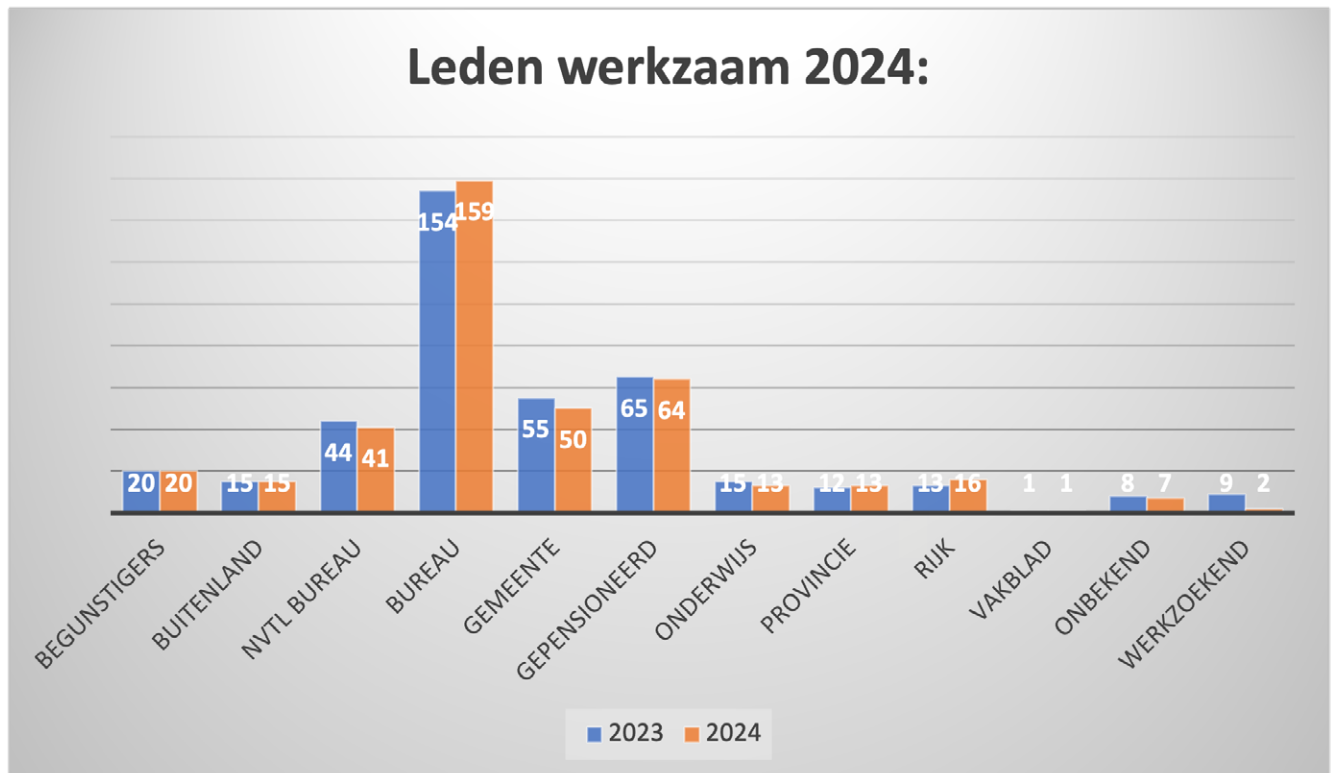
BA geregistreerd 2024:

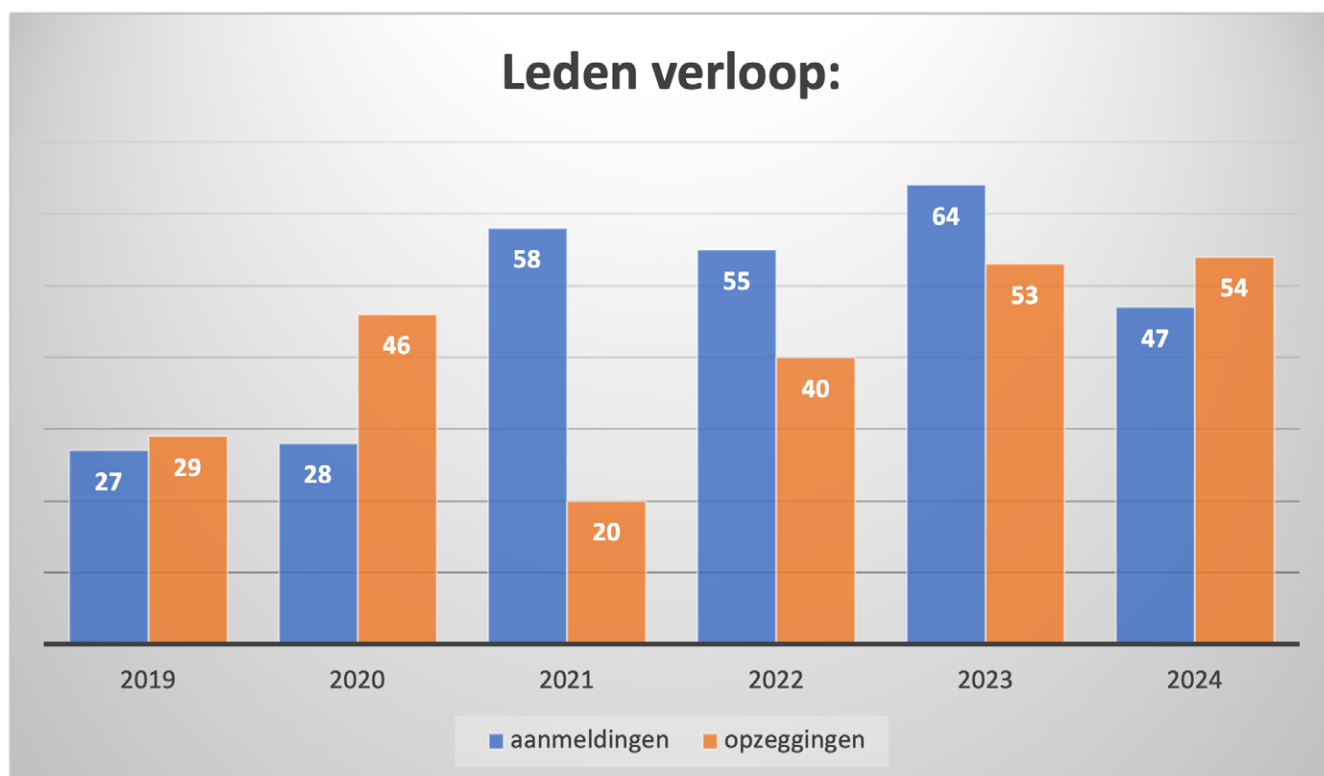
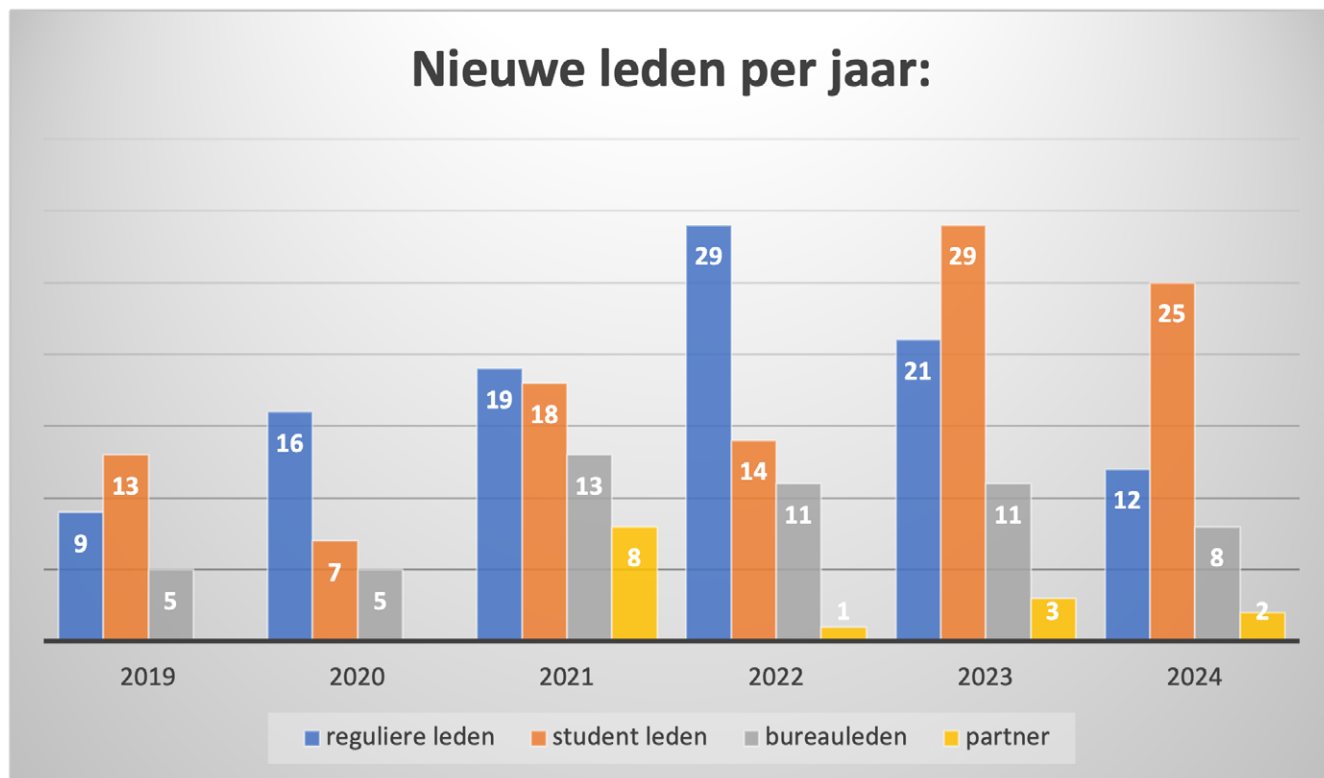
LEDENVERDELING

REGULIERE LEDEN WERKZAAM IN SECTOREN

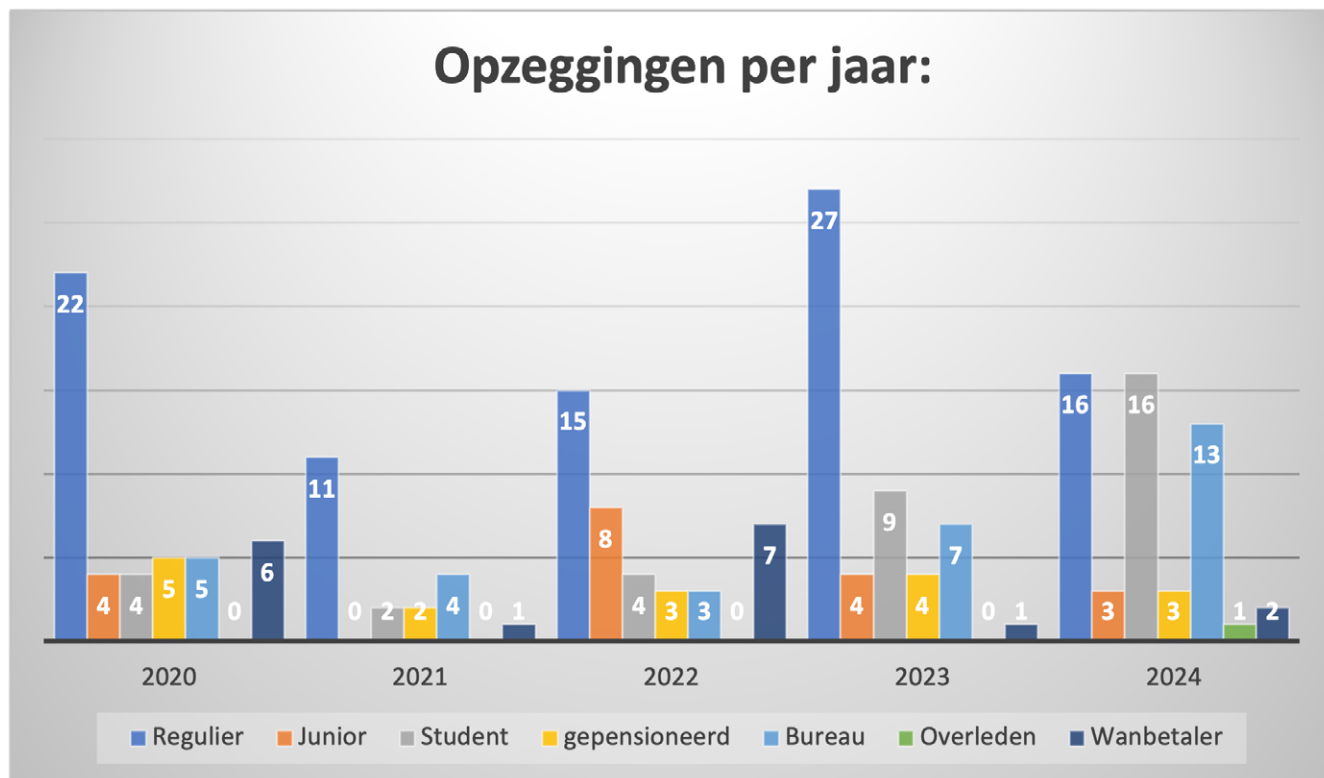

LEDENVERLOOP

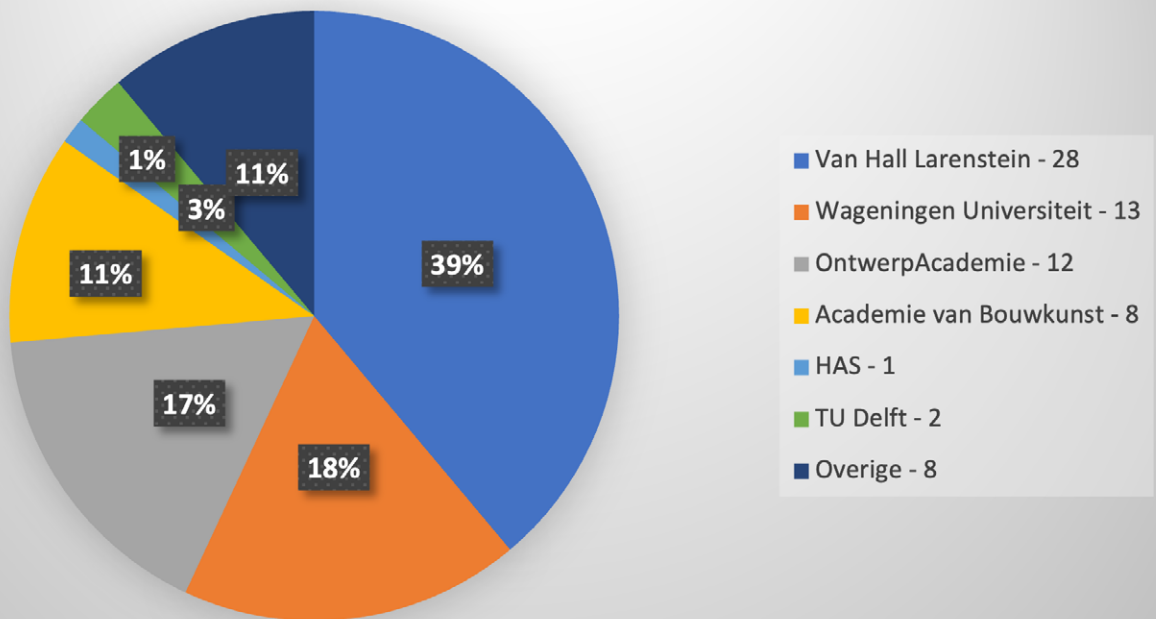
Ledenverloop op 31 december 2024 (opzeggingen zijn uit 2023, de aanmeldingen zijn uit 2024)

OPZEGGINGEN

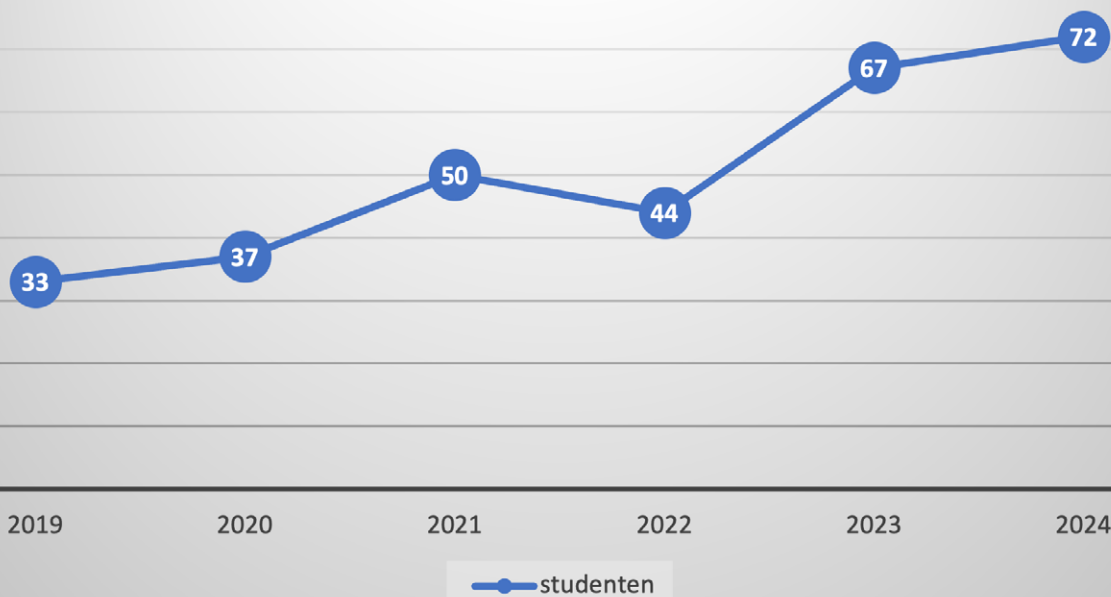

STUDENTEN

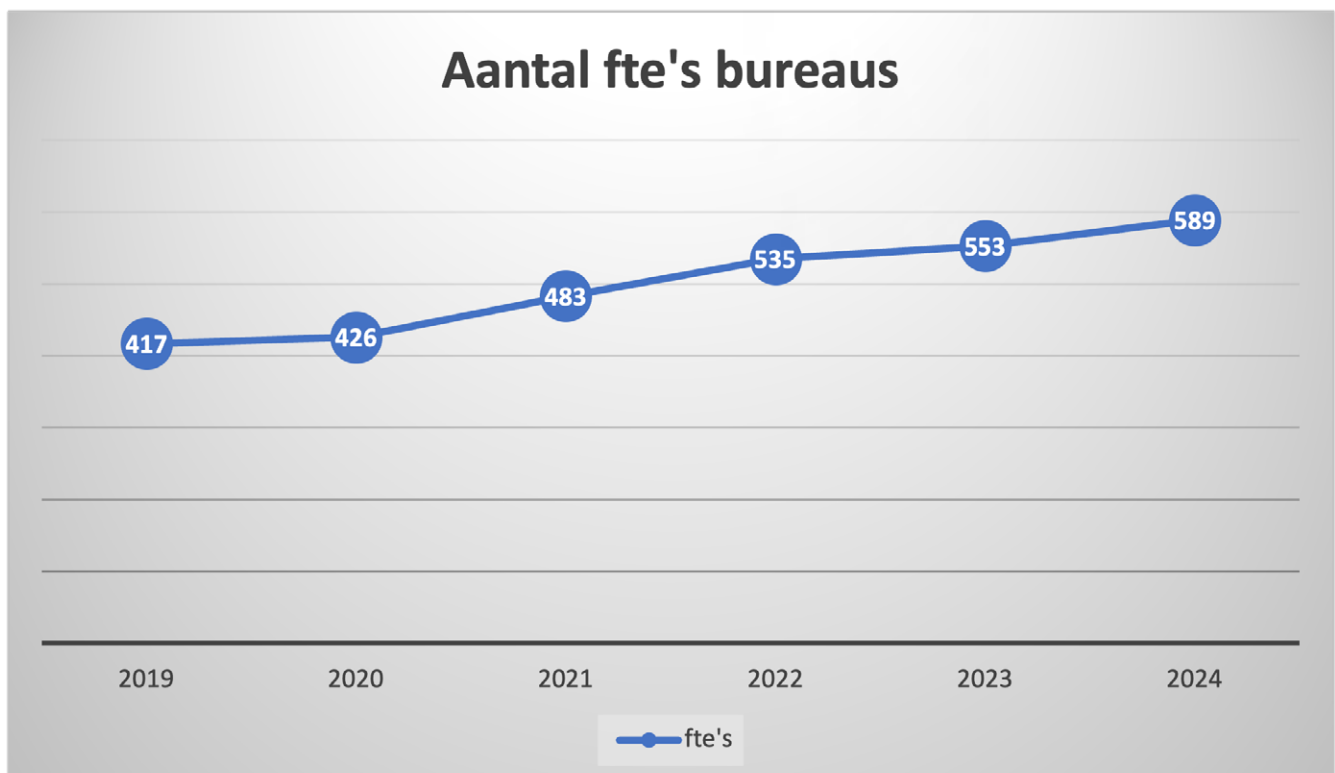
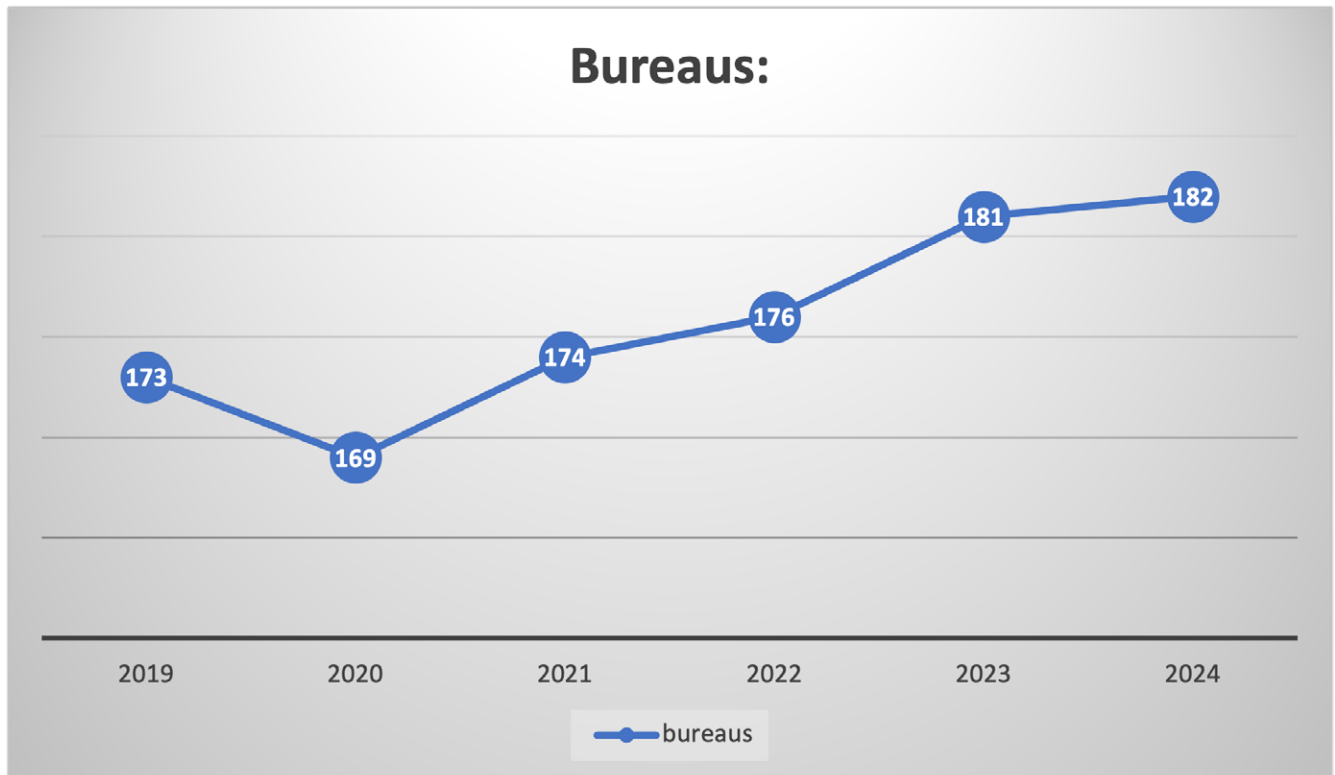
Opleiding studenten 2024

Studentleden:

BUREAUS

Ontwikkeling aantal eigenaars + medewerkers bij bureaus, volle fte's

PRO—————

—————**JECTEN**

5 VRAGEN AAN...

5 vragen aan is een rubriek op de NVTL.nl en in nieuwsbrief Het Kanaal. We laten leden aan het woord: leden die al jaren lid zijn, nieuwe leden, student leden en bureauleden. Wil je ook meedoen of iemand voordragen? Dat kan, want we zijn altijd op zoek naar nieuwe inspirerende verhalen! Stuur een mail naar info@nvtl.nl.

[NVTL-LID NOA SCHOUTEN](#)

[NVTL-BUREAULID JAN JANSE](#)

[NVTL-BUREAULID DTPL LEO EN TIDO DIJKSTRA](#)

[NVTL-BUREAULID PEETERSENDAAN](#)

[NVTL-LID KATJA BEEKER](#)

[NVTL-LID ROOS KUITERS](#)

[NVTL-BUREAULID STUDIO JACOBS](#)

[NVTL-LID FRANK SCHOOTS](#)

[NVTL-MEDEWERKER ILSE ZUIDINGA](#)

[NVTL-BUREAULID STUDIO BOTANIQ JANA SCHMIDTCHEN](#)

[NVTL-LID DOLF MARTENS](#)

PODCAST NVTL WALK & TALK

PODCAST

NVTL Walk & Talk

Landschappers over het ontworpen Nederlandse landschap

Springcast

Spotify

In de NVTL Walk & Talk podcast nemen we je mee naar ontworpen landschap van Nederland. Samen met leden van de NVTL verkennen we diverse locaties en laten we ons onderdompelen in de verhalen van de landschapsarchitecten en -ontwerpers die deze landschappen tot leven hebben gebracht.

De podcast is onderdeel van ons thema 'Anders kijken: hoe geven we vorm aan een symbiotisch landschap?'.

TUIN+LANDSCHAP SPECIAL

In samenwerking met tijdschrift Tuin + Landschap brengen we eens in de twee jaar een speciaal themanummer uit. Dit keer staat het thema Symbiotische tuinen centraal!

In het kader van ons thema 'Anders kijken: hoe geven we vorm aan een symbiotisch landschap?' gingen we begin dit jaar op zoek naar inspirerende symbiotische tuinen. We riepen onze leden op om hun ontwerpen in te sturen en stelden een selectiecommissie samen, bestaande uit Patricia Debie (Debie & Verkuijl), Emiel Versluis & Margo van Beem (Vis à Vis Ontwerpers), Lars Veenboer (Veenboer Tuinarchitectuur en docent OntwerpAcademie), Jan Willem van Veelen (MAAK space), Jan Janse (Voorzitter selectiecommissie en bestuurslid NVTL), Arjan Nienhuis (Secretaris selectiecommissie en medewerker NVTL) en Peter Bennink (Redacteur T+L).

Symbiose kwam op verschillende manieren naar voren in de tuinen: de inzendingen vielen in drie categorieën uiteen. Ten eerste tuinen waarin er sprake is van vergaande ingrepen van de mens om plantenleven mogelijk te maken. Een andere benadering van symbiose is het gebruiken van een tuin als middel om mensen, met name kinderen, dicht bij de natuur te brengen. Tot slot waren er ook inzendingen waarbij de symbiose tussen de tuin en de omgeving eruit sprong. Het bestaande landschap is hier de basis voor het ontwerp, dat daardoor weer bijdraagt aan het omliggende landschap.

[Lees hier meer over de publicatie.](#)

NVTL AWARDS 2024

Foto: Winnaars NVTL Awards 2024. v.l.n.r.: Joran Lammers, Berno Strootman, Sander Vedder, Sylvia Karres, Hilke Floris, Cor ten Haaf, Pé Okx, Jacob Heydorn Gorski, Jeroen Hamers, Hank van Tilborg, Jacqueline van der Kloet en Marcel Sinte Maartensdijk. © Rogier Reker

De NVTL riep de NVTL Awards in 2022 in het leven om de tuin- en landschapsarchitectuur in de breedte te stimuleren, Nederlandse ontwerpers erkenning te geven voor hun werk en talent een podium te bieden.

In 2024 beoordeelde de vakjury onder leiding van NVTL-bestuurslid Johan Snel 42 inzendingen. Daaruit selecteerde de jury Stijn van de Ven (young NVTL), Willemijn van Manen (bureau ZUS), Chantel van Beurden (OntwerpAcademie), Hanna Prinssen (Hanna Prinssen Landscape Architecture) en Bertram de Rooij (WUR) een shortlist met elf genomineerden.

Op 28 november reikte de NVTL de NVTL Awards 2024 uit. De prijzen voor het beste landschaps- en tuinontwerp en de beste studie op het vakgebied gingen naar bureau HOSPER (Wieringermeer VisKringloop), H+N+S Landschapsarchitecten (De Hooge Riet, Ermelo) en Strootman Landschapsarchitecten (Nederland Veganland?). Jacob Heydorn Gorski ontving de Talent Award.

[Lees op onze website alles over de winnaars, de genomineerden en de uitreiking.](#)

ARCHIVERING LANDSCHAPSARCHITECTUUR

Foto door Isa de Jong

Op 12 & 26 maart en op 9 april heeft NI met en zonder NVTL een reeks bijeenkomsten georganiseerd die aansluiten bij het uitgangspunt om de verschillende partijen binnen ons netwerk te verbinden. We zijn met een uiteenlopende groep mensen en organisaties samengekomen, allen met een passie voor archieven van tuin- en landschapsarchitectuur en een visie voor de toekomst.

NI sprak archiefbeherende instellingen over de mogelijke structuur, missie, financiering en andere belangrijke aspecten van het toekomstige netwerk van archieven, gingen in gesprek met tuin- en landschapsarchitecten en andere 'archiefvormers' om een beeld te krijgen van de bestaande archieven en archiveringspraktijken, én spraken archiefgebruikers over hun ervaringen met de omgang met dit soort archieven en welke uitdagingen daarmee gepaard gaan.

De drie bijeenkomsten vormen een belangrijke basis voor het toewerken naar een langetermijnperspectief voor de archivering van tuin- en landschapsarchieven.

Op 10 september 2024 organiseerde NI een reflectiesessie om samen met archiefvormers, -beheerders en -gebruikers terug te blikken op de afgelopen drie jaar van Geheugen van het ontworpen landschap, en vooruit te kijken naar oplossingsrichtingen voor het archiefvraagstuk.

Op 15 november 2024 heeft Youssef Louakili van het ministerie van OC&W het adviesrapport Geheugen van het ontworpen landschap in ontvangst genomen. Hij gaf bij die gelegenheid aan een vervolg van het programma mogelijk te willen maken waarbij de aanbevelingen uit het adviesrapport als leidraad zullen dienen.

[Meer informatie.](#)

ACTIVITEITEN-

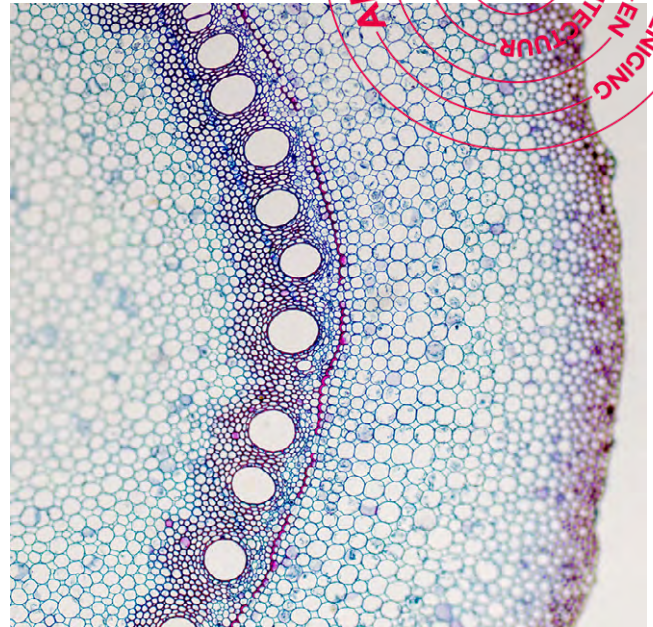
EVENT 1#VERWONDERING

14 maart 2024, Boxtel

Op het terrein van De Kleine Aarde vond op 14 maart 2024 de eerste NVTL-bijeenkomst plaats rond het thema: ‘Anders kijken: hoe geven we vorm aan het symbiotisch landschap?’ Sleutelwoord van die eerste bijeenkomst: verwondering. Landschapsarchitect en filosoof Paul Roncken zette uiteen wat ontwerpen aan een symbiotisch landschap inhoudt voor ontwerpers en schetste de relatie tot de huidige opgaven. Architect Lydia Fraaije belichtte hoe biomimicry mens, natuur en techniek in de gebouwde omgeving dichter bij elkaar brengt.

Voor een gezelschap van landschapsarchitecten, stedenbouwers, architecten, studenten en makers trapte NVTL-voorzitter Joeri de Bekker de bijeenkomst in De Kleine Aarde af. In zijn betoog verknoopte De Bekker de iconische foto van de blauwe Aarde die astronaut William Anders ruim vijftig jaar geleden vanuit de ruimte maakte – met Alexander van Humboldts uitvinding van de vegetatie- en klimaatzones, met de Club van Rome, met de lagenbenadering van McHarg en met de geschiedenis van de NVTL. De Bekker: “In ons recente jubileumjaar keken we als beroepsvereniging terug: waar komen we vandaan? Vandaag is de vraag: hoe komen we verder? Op deze bijeenkomst staat de vraag centraal: wat kunnen we leren van de cellulaire opbouw van de natuur voor het ontwerp van stad en landschap?”

[Klik hier voor een indruk van de bijeenkomst.](#)

Biomimicry-architect Lydia Fraaije

Landschapsarchitect en filosoof Paul Roncken

EVENT 2#HERONTDEKKING

27 juni 2024, Haaksbergen

Op het Overijsselse landgoed Het Lankheet is water van oudsher een verbindend element. Tegenwoordig vertolkt dat water er ook nieuwe (klimaat)functies. Het waterzuiveringspark dat Strootman Landschapsarchitecten twintig jaar geleden voor Het Lankheet ontwierp maakt deel uit van dat nieuwe watergebruik. De NVTL bezocht het landgoed op 27 juni voor een walk & talk. Thema van de bijeenkomst: herontdekking. Op Het Lankheet heeft dat herontdekken te maken met nieuwe functies voor het water, maar ook met het sluiten van kringlopen en het organiseren van het landgoed als een BV – met het historisch landschap als sturende factor.

[Klik hier voor meer informatie over de bijeenkomst.](#)

[Of luister de podcast.](#)

Foto's door Maaïke Koorman

EVENT 3#MASTERCLASS

4 juli 2024, Tilburg

Wat moet nu, wat kan straks en wat komt later, bij de grote opgaven? Die vraag stond op 4 juli centraal op de Dag van de Ontwerpkraft van Platform Ontwerp NL in de Tilburgse LocHal. Bij die vraag naar dat nu, straks of later ging het opvallend vaak over water. De masterclass 'Anders kijken: vanuit een ander perspectief vormgegeven' van Young NVTL was gekoppeld aan een concreet project van Studio Inspace: de Hoogwateraanpak Brabant-Oost. In de masterclass stond de symbiotische relatie tussen natuur, mens en techniek centraal; welke 'stem' heeft het ecosysteem bij de ruimtelijke vraagstukken en ruimtelijke kwaliteit? Naast Maïke van Stiphout (DS Landschapsarchitecten) traden Willie Vogel en Eileen Stornebrink van Studio Inspace als moderatoren op.

[Lees hier meer over de masterclass.](#)

Foto door Thijs ter Hart

EVENT 4#WEDERKERIGHEID

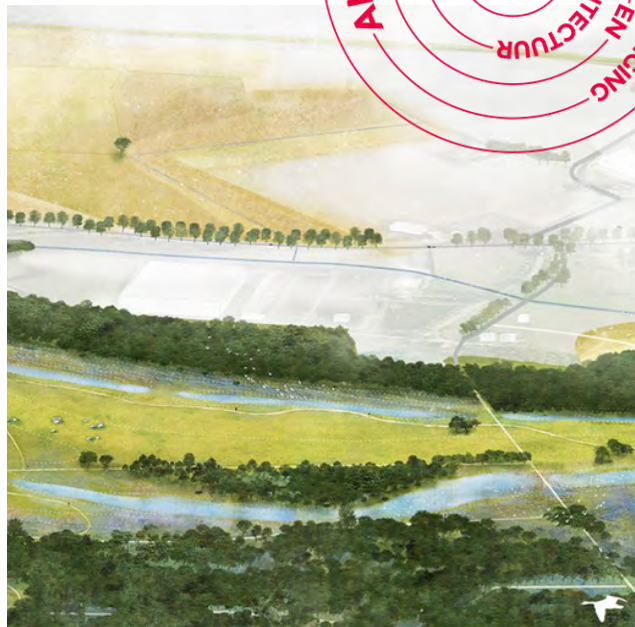

4 oktober 2024, Wanssum

In het terrassenlandschap van de Maas tussen Broekhuizen en Wanssum ligt sinds 2019 Maaspark Ooijen-Wanssum. Het 540 hectare grote natuurpark borgt de waterveiligheid, maar verbeterde ook de leefbaarheid in de kern Wanssum en geeft ruimte aan landbouw en toerisme. In het integrale ontwerp was het water sturend en vertolken twee nieuwe dijktypen, ontwikkeld door het consortium Moeder Maas met o.a. H+N+S landschapsarchitecten en Trafique, een cruciale rol. Op 4 oktober organiseerde de NVTL i.s.m. H+N+S landschapsarchitecten twee lezingen over het Maaspark en een fietstocht door het gebied.

[Lees hier meer over de excursie.](#)

[Of luister de podcast.](#)

EVENT 5#VERWEAVING

16 november 2024 en 21 januari 2025, Almere

Op zaterdag 16 november 2024 en dinsdag 21 januari 2025 gingen enthousiaste leden aan de slag met het eeuwenoude ambacht van heggenvlechten in Oosterwold, Almere.

Onder leiding van Lex Roeleveld (Heg en Landschap), Lucie Cowles (eigenaar The Natural Path), Martijn Schippers (Behoud Groen Erfgoed Harmelen) en Ilse Zuidinga (medewerker NVTL) leerden de deelnemers hoe ze een soortenrijke heg konden vlechten. De cursus richtte zich zowel op de techniek als op de ecologische waarde van het vlechten van heggen. Daarbij werden hazelaar staken en binders gebruikt om een stevige en esthetisch aantrekkelijke barrière te creëren.

[Luister de podcast.](#)

Onderste twee foto's door Ilse Zuidinga

BENOEMING MICHAEL VAN GESSEL TOT BUITENGEWOON LID

14 juni 2024, Voorschoten

Vernieuwer van het vak, leermeester voor velen: op 14 juni werd landschaparchitect Michael van Gessel benoemd tot buitengewoon lid van de NVTL. Die benoeming vond plaats op Landgoed & Kasteel Duivenvoorde – een van de vele historische cultuurlandschappen waarvoor Michael van Gessel een ontwerp maakte waarin heden en verleden een dynamische dialoog aangaan.

Het buitengewoon lidmaatschap; de NVTL verleent het – bedachtzaam en spaarzaam – aan ontwerpers die zich bijzonder verdienstelijk hebben gemaakt voor de ontwikkeling van het vakgebied. Op vrijdag 14 juni kreeg de NVTL er zo'n buitengewoon lid bij: Michael van Gessel, de landschapsarchitect die meer dan vier decennia lang landschapsontwerpen maakte, achttien jaar als medewerker en later directeur van B+B. Van Gessel tekende onder andere aan Parc La Vilette, Park Valkenberg in Breda, Park Groeneveld in Baarn, de tuin van H'ART Museum, de Amsterdamse IJ-oeveren en Landgoed Twickel. Van Gessel ontving het buitengewoon lidmaatschap in de historische zaal van Kasteel Duivenvoorde in Voorschoten, tot de laatste stoel gevuld met familie, vrienden en vakgenoten.

[Lees hier meer over de benoeming.](#)

Foto's door Rogier Reeker

BOOM GEPLANT TER ERE VAN MICHAEL VAN GESSEL

6 december 2024, Delden

Op vrijdag 6 december werd een boom geplant op het iconische Landgoed Twickel ter ere van landschapsarchitect Michael van Gessel, die op 14 juni 2024 werd benoemd tot buitengewoon lid van de NVTL.

Van Gessel plantte de boom in gezelschap van zijn familie, vrienden, collega's en NVTL-voorzitter Joeri de Bekker. De boom maakt deel uit van een nieuwe aanplant, die nu de jongste aanwinsten vormen van het landgoed. De 22 klimaatbestendige bomen, waaronder moerasedik, gewone beuk, zomereik en klein- en grootbladige linde zijn verzorgd door Boomkwekerij Ebben. De boomgroep is gebaseerd op eerdere tekeningen van Van Gessel en een zichtlijn is gericht op het tempeltje. De bomen zijn opgenomen in de folder van de wandelroute van Landgoed Twickel.

Twickel is het grootste particuliere landgoed van Nederland. De tuinen en het landschap zijn vanaf de 17e eeuw door verschillende generaties landschapsarchitecten aangelegd. Vanaf eind jaren '90 was Van Gessel betrokken bij de vernieuwing van de parkaanleg van Twickel. In 2015 nam Strootman Landschapsarchitecten het stokje van hem over als vaste landschapsarchitectenbureau van Twickel.

Foto: links NVTL-voorzitter Joeri de Bekker, midden Landgoed Twickel tuinbaas Rick Mensink, rechts Michael van Gessel.
Foto's door Thijs ter Hart

CRA DEBATREEKS AANBESTEDINGSCULTUUR

16 mei, 29 augustus 2024 en 13 februari 2025

In onze nieuwsbrieven hielden we NVTL-leden op de hoogte van de debatreeks van het CRA over aanbestedingscultuur. Met deze debatreeks bracht het College van Rijksbouwmeester en Rijksadviseurs (CRA) betrokken partijen bij elkaar om te reflecteren op de huidige aanbestedingscultuur.

Het eerste debat vond plaats op 16 mei 2024 in Maassilo te Rotterdam met het onderwerp 'Waarde(n) van de ontwerper.

Het tweede debat vond plaats op 29 augustus in Bluecity te Rotterdam en daar gingen opdrachtgevers, adviseurs en ontwerpers met elkaar in gesprek over de (nieuw) Open Oproep. Het derde en laatste debat vond plaats op donderdag 13 februari bij Nimeto in Utrecht. Deze sessie ging over goed opdrachtgeverschap.

[Lees hier het verslag van alle bijeenkomsten of lees het slotbetog terug van Rijksbouwmeester Francesco Veenstra.](#)

Foto's door Jelle Hettema

UITREIKING BIJHOUWERPRIJS

19 april 2024, Rotterdam

De Stichting NHBos organiseerde op 19 april 2024 de uitreiking van de Bijhouwerprijs 2023. De NVTL was betrokken bij de organisatie hiervan.

De Bijhouwerprijs 2023 werd toegekend aan landschapsarchitect Paul Achterberg voor zijn gehele oeuvre. In zijn werk heeft hij aangetoond het ontwerpen van de buitenruimte tot in de details te beheersen, stelt de stichting.

Paul Achterberg was in 1992 mede-oprichter van Atelier Quadrat, een maatschap voor stedenbouw, landschap en architectuur. Hij bleef mede-eigenaar van de maatschap, tot hij in 2020 terugtrad. “In zijn werk heeft hij aangetoond dat hij het ambacht van het ontwerpen van de buitenruimte tot in de details beheerst”, verklaart Stichting NHBos.

“Zijn ontwerpen kenmerken zich door hun bescheiden, soms sobere, maar zeer heldere en krachtige vormgeving”, stelt de stichting verder. NHBos erkent met de prijs ook Achterbergs zichtbaarheid in het vakdebat in de vorm van advies, lezingen en publicaties, en zijn duidelijke affiniteit met de kennisoverdracht aan studenten.

Bij die gelegenheid werd ook de Bijhouwerlezing uitgesproken door Esther Agricola en gaven drie winnaars van de NHBOS talentbeurs een presentatie: Jean-François Gauthier, Hanna Prinssen en Lieke Jildou de Jong.

Foto Stichting NHBos: Paul Achterberg.

STEDELIJK INTERIEUR CONGRES 2024 —

7 november 2024, Arnhem

Tijdens het 20e Stedelijk Interieur Congres reikte Stichting Steenbreek oplossingen aan om te sturen op de klimaatadaptieve stad.

Het plenaire programma werd afgewisseld met workshops en ontwerpateliers georganiseerd door de NVTL, met dank aan Jan Janse. En met excursies in het centrum van Arnhem.

Foto: Van Muijlwijkstraat, Arnhem. Gemaakt door Rolf Hensel voor de Gelderlander

CURSUS TOEKOMSTBESTENDIG ONTWERPEN MET BEPLANTING

In het voorjaar van 2024 ging voor de 9e keer de cursus 'Toekomstbestendig ontwerpen met beplanting' van start in het Belmonte Arboretum te Wageningen. De NVTL gaf samen met het Ruyteninstituut in samenwerking met Johan Meeus inhoud aan de cursus.

We vroegen een cursist uit deze editie naar haar ervaringen:

Wat heb je geleerd in de cursus wat je toepast in je werk?

Het belang van groter plantmateriaal, dat groter plantmateriaal niet in hoeft te houden dat het duurder is; je maakt een ander ontwerp. Ik raad nu aan om binnen stadscentra grotere maten bomen aan te planten om sneller een groter koelend vermogen te hebben. Een soort versnelling van klimaatadaptatie.

Welke handvatten geeft de cursus met betrekking tot klimaatbestendigheid van beplanting?

Ik heb bij onze bomendienst de vraag gesteld wat het verschil is in stilstand tussen bomen mt 18–20 en mt 30–35. Dan kunnen we ook aangeven wat het verschil is in koelend vermogen van bomen. En dus ook met cijfers bewijzen dat bomen mt 30–35 aanplanten in stadscentra of wijken een voorsprong geven op het klimaatadaptief inrichten van de stad. Wanneer bomen een volledig opgebouwde kroon hebben mt 30–35, dan kunnen ze vanaf het begin hun volledige functie en waarde vervullen. Dat is zowel voor het klimaat als de biodiversiteit een gigantisch verschil.

Waarom zou je de cursus wel/niet aanbevelen aan een collega of kennis?

De lezingen zijn ontzettend interessant, het is een verdieping in het ontwerpen en de techniek van beplanting. De eyeopener voor mij was toch wel het prins Bernhardbos met het zien van de volwaardig uitgegroeide bomen met op de achtergrond de armoede van de stakenfase bomen geplant in mt 60–80.

Foto: cursisten 9de editie

WEBINAR NATURE-BASED SOLUTIONS —

2 mei 2024

Op 2 mei hield Felixx een webinar over het toepassen van Nature-Based Solutions. Het webinar werd in samenwerking met de NVTL georganiseerd.

Steeds meer mensen wonen in steden, waardoor groene ruimte en biodiversiteit afnemen. Steden verliezen hun veerkracht om negatieve effecten van klimaatverandering op te vangen, wat leidt tot schadelijke gevolgen zoals overstromingen en hittegolven. NBS bieden een oplossing door natuurlijke processen in te zetten. Deelnemers ontdekten hoe NBS steden kunnen transformeren en verschillende maatschappelijke uitdagingen kunnen aanpakken.

Wil je als NVTL-bureaulid ook een webinar organiseren? NVTL helpt met het hosten.

HEIDAG 2024

2 oktober 2024, Berlicum

Elk jaar organiseren we met het bestuur en het bureau een heidag om over de jaaragenda en het beleid van de vereniging te praten. Dit jaar waren we op de Wamberg in Berlicum.

BUREAUBEZOeken

2023 en 2024

Sinds 2023 gaat het NVTL-bureau op bezoek bij bureauleden. We vinden het belangrijk van gedachten te wisselen met bureaus die van elkaar verschillen in werkwijze, grootte, samenstelling en geografische ligging. Er wordt gesproken over hoe het gaat, wat verwachtingen zijn van het lidmaatschap, waar problemen en kansen liggen in het werkveld en wat men graag op een jaarprogramma ziet. Ook kijken we naar de rol van (jonge) architecten, ontwerpers en nieuwe technieken in de nabije toekomst.

In het najaar van 2023 werden H+N+S Landschapsarchitecten, Strootman Landschapsarchitecten, Wing, Le Far West, CB5 bezocht.

In 2024 bezochten we Stijlgroep, Faunus Nature Creations, LOS, MTD, OD205, Veenenbosbosch, wUrck, Oudshoorn Tuin- en Landschapsonwerpen (telefonisch), Thomas Jansen (telefonisch) en LOLA Landscape Architects. Noordpeil, Landscape Collected, Peetersendaan en Dijkstra Tuin, Park en Landschap DTPL bezochten we tijdens een tweedaagse in het Noorden.

Rode draad: Het gaat goed met de bureaus – arbeidsmarkt, aanbestedingscultuur en opdrachtgeverschap blijven knelpunten – lobby naar diverse stakeholders is wenselijk en besluiten zijn NU nodig vanuit de overheid – NVTL kan nog meer praktisch ondersteunen en verbinden – de landschapper is geknipt voor deze tijd.

[Lees hier de uitkomsten van de bureaubezoeken.](#)

PUBLI _____

_____ **CA** _____

TIES _____

PUBLICATIE TER ERE VAN BENOEMING BUITENGEWOON LID MICHAEL VAN GESSEL

Op 14 juni werd landschaparchitect Michael van Gessel benoemd tot buitengewoon lid van de NVTL. Die benoeming vond plaats op Landgoed & Kasteel Duivenvoorde – een van de vele historische cultuurlandschappen waarvoor Michael van Gessel een ontwerp maakte waarin heden en verleden een dynamische dialoog aangaan.

Emeritus hoogleraar Cultuur, Landschap en Natuur Erik de Jong, en Tomas Degenaar en Hannah Schubert, beiden directielid van Bureau B+B, hielden een toespraak ter ere van de benoeming. De toespraken zijn gebundeld

tot een publicatie. [Download de publicatie hier.](#)

Het bestuur en het bureau van NVTL danken Erik, Tomas en Hannah hartelijk voor hun mooie, persoonlijke en inhoudelijke bijdragen aan deze feestelijke gebeurtenis.

ONDERZOEKSRESULTATEN ENQUÊTE RICHTLIJNEN TUINHISTORISCH ONDERZOEK

In 2012 werden de “Richtlijnen tuinhistorisch onderzoek: voor waardestellingen van groen erfgoed” gepubliceerd door het College van Rijksadviseurs, RCE, KNOB, het Nationaal Restauratiefonds en het Nationaal Groenfonds. Deze richtlijnen waren bedoeld om het zorgvuldig omgaan met groen erfgoed verder te professionaliseren. Destijds dacht de NVTL mee over de opzet van deze richtlijnen.

Met ruim 10 jaar gebruikservaring worden de richtlijnen nu geëvalueerd en verbeterd. De NVTL werd gevraagd om hierover mee te denken.

Om dit goed voor te bereiden is er in januari een enquête verspreid door middel van een bureaumail aan NVTL bureauleden en een nieuwsbericht in de nieuwsbrief met het verzoek de enquête in te vullen. [Bekijk hier de onderzoeksresultaten](#). Met veel dank aan Anneke Nauta, bestuurslid Jan Janse en alle leden die de enquête hebben ingevuld.

YOUNG

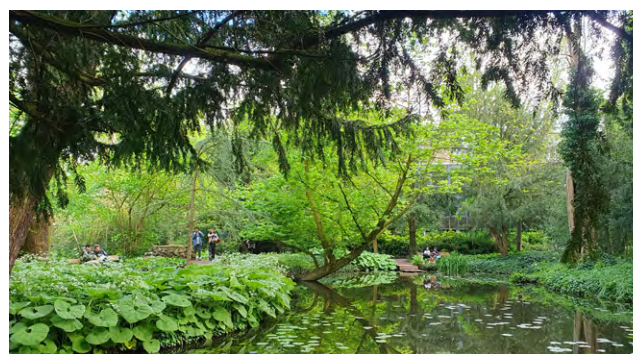
NVTL

Young NVTL is een netwerk speciaal opgericht voor en door jonge ontwerpers t/m 35 jaar en (bijna) werkend in Nederland binnen de landschapsarchitectuur. Young NVTL organiseert verschillende activiteiten.

ROTTERDAM EXCURSIE

4 mei 2024

Wat is nou een betere manier om het nieuwe voorjaar in te luiden met een fietsexcursie om verschillende tuinen, parken en groene oases in Rotterdam te ontdekken? Samen met Joost Emmerik en +40 anderen is YoungNVTL langs projecten zoals de Dakakker (ZUS), Getijdenpark Keilehaven (URBANISTEN), Tuin Schoonoord en Eiland van Brienenoord gefietst om van de natuur in het stedelijk weefsel te genieten. De excursie heeft laten zien dat de noodzaak voor stadsnatuur, en interesse voor beplanting en ecologie, leeft onder de young professionals. Daarnaast was het een leuke excursie om nieuwe contacten op te doen of oude bekenden weer eens te spreken!

DEBATE NIGHT - PALM TREE IN THE POLDER

5 juni 2024

Op 5 juni 2024 organiseerden we het debat Palm tree in the polder in het Nieuwe Instituut in Rotterdam. De centrale vraag: hoe gaan we als landschapsarchitecten om met inheemse en uitheemse beplanting in een veranderend klimaat?

De discussie bracht een boeiende spanning aan het licht: beschermen we ons landschappelijk erfgoed koste wat het kost, of durven we vooruit te kijken en nu al nieuwe soorten te introduceren die bestand zijn tegen de klimatologische omstandigheden van de toekomst?

Want over een paar decennia is een mediterraan klimaat in Nederland niet ondenkbaar. Bomen als de zomereik – nu nog wijdverspreid – zullen het in zo'n warme en droge omgeving moeilijk krijgen. Wat kunnen wij als ontwerpers doen om zulke soorten te behouden? En, belangrijker nog: hoe ver moeten we daarin gaan?

Misschien ligt de oplossing niet in het redden van het oude, maar in het creëren van iets nieuws: een landschappelijke cultuur die niet alleen de mens dient, maar ook de natuur en de planeet ondersteunt. Dat vraagt om keuzes die verder gaan dan esthetiek of traditie – keuzes die toekomstbestendigheid en ecologische verantwoordelijkheid centraal stellen.

Tijdens het debat deelden vier inspirerende sprekers hun visie en ervaring:

- Eva Radionova (Novascape) benadrukte het belang van ecologische veerkracht en ontwerp geïnspireerd door natuurlijke processen.
- Marc Ravesloot (WUR) liet zien hoe onderzoek naar klimaatadaptieve soorten en uitheemse bomen ons kan helpen bij het maken van bewuste keuzes.

- René van Loon (ecologisch adviseur) pleitte voor het behouden van genetische diversiteit door middel van inheemse genenbanken.
- Vita Teunissen (SteenhuisMeurs) bracht het culturele en historische perspectief in, en vroeg aandacht voor de betekenis die beplanting heeft in het collectieve geheugen van onze landschappen.

De uitkomst? Geen pasklare antwoorden, maar wel een rijk debat vol inzichten, nuance en urgentie. Het onderwerp leeft – en terecht. Want of er over vijftig jaar palmbomen in de polder staan, is niet alleen een kwestie van klimaat, maar ook van visie.

HERFSTWORKSHOP: BUZZY DESIGNS —

18 oktober 2024

De workshop was gericht op de vraag: hoe creëer je een landschap voor bijen? Het vond plaats op de stadsboerderij Stede Hoge Woerd in Utrecht. Hier staat de 'Bee Embassy', een kunstwerk en leefgebied voor de zwarte bij in Nederland.

De ochtend begon met een aantal lezingen. De eerste hiervan was van Utrecht Natuurlijk, de stichting waar de stadsboerderij deel van maakt. Het doel van de stichting is om met stadstuinen en -boerderijen meer ecologisch bewustzijn te creëren bij stadsbewoners. Een onderdeel van de lezing was een interactieve quiz waarbij ook ons ecologisch bewustzijn, gespecificeerd op bijen, werd getest.

Daarna volgde een lezing met theorie over bijen in Nederland. Enerzijds kwam hier grappige informatie aan bod, hoe bijen bijvoorbeeld vegetarische wespen zijn, maar ook belangrijke informatie met het achterliggende idee dat de bij alleen gered kan worden als deze begrepen wordt.

Een vertaling werd gemaakt naar de ontwerpwereld door een lezing van een ontwerper van de Urbanisten. We kregen voorbeelden te zien van welke toevallige omstandigheden ingrediënten bleken te zijn voor natuurinclusief ontwerp. Zo kregen we een beeld van hoe een omgeving bewust herontworpen kan worden als leefgebied voor de mens én andere organismen.

De laatste spreker was de kunstenaar van de 'Beesphere', een vergelijkbaar kunstproject in België dat ook leefgebied maakt voor bijen. Hierbij werd het idee erachter toegelicht en het belang waarom de relatie tussen cultuur en natuur versterkt moet worden. Het was een inspirerend pleidooi voor mutualisme. Na de

lezingen was er tijd voor vragen en ontstond een gesprek tussen het publiek en de sprekers.

Vervolgens gingen we naar buiten om de Bee Embassy te zien en te leren over andere projecten van de stadsboerderij. Met deze informatie en de lezingen in het achterhoofd, werd er opgesplitst in groepjes om te schetsen aan een opgave waarbij we met een kaart van het gebied zochten naar natuurinclusief ontwerp. Het was tof om te zien hoe gevarieerd te resultaten waren op dezelfde opgave, deze hebben we dan ook aan elkaar gepresenteerd. Deze interactie met de groep maakte het fijner om de dag samen af te sluiten in het lokale café.

GRASS READS LEESCLUB KICK-OFF & BOEKBESPREKING BOEK #1

Kick-off: 11 september 2024 – Bespreking: 11 december 2024

YoungNVTL is in september in samenwerking met SteenhuisMeurs de leesclub genaamd Grass Reads gestart. Vanuit YoungNVTL was er al langer het idee om een leesclub te starten voor de jonge fanaten. Daarnaast stelde Marinke Steenhuis tijdens haar lezing 'Landschap in Letters' – gehouden voor het erelidmaatschap van Yttje Feddes – de vraag om boekenlijstjes naar haar op te sturen. Nu bleek het dat zij daar vrijwel geen antwoord op had ontvangen, en vond ze ons idee om een leesclub te starten ontzettend leuk!

De boekclub is in het lezen geroepen om het lezen van vakliteratuur (weer) leuk te maken voor de jonge ontwerper. We streven naar een clubgevoel, waarbij op laagdrempelige wijze met elkaar een gesprek gehouden kan worden (ook als je de boeken niet getrouw meeleeft). Als pluspunt nodigen we onszelf voor iedere bespreking bij een bureau uit om daar met een speciale gast het boek te bespreken.

De kick-off vond plaats bij LOF landschap (voorheen Feddes/Olthof) waar Marinke haar lezing opnieuw voor ons gegeven heeft. Hier haalde zij een lading literatuur aan wat van invloed is geweest op de discipline van landschapsarchitectuur. Uit deze lezing kwam ook ons eerste boek: *Modern Park Design: Recent Trends* (1993). Deze collectie essays geschreven bij onder meer David Louwerse, Adriaan Geuze, Peter Latz en Clemens Steenbergen markeert de werkcultuur, stijlen, trends en ideevorming in de jaren 90. Het vangt de discussies en lezingen die zijn gehouden op het PARK symposium.

De boekbespreking vond online en bij Strootman Landschapsarchitecten plaats. Tijdens de boekbespreking met David

Louwerse (de hoofdschrijver en oprichter van stichting Panorama, wat volgde uit het PARK symposium) en Hans Ophuis werd er gereflecteerd op waarom dit boek geschreven was, en werd er gereflecteerd op hoe het relevant (of achterhaald) is in huidige tijd. Het Symposium was namelijk georganiseerd om een 'kijkje in de keuken' te krijgen in andere landen, en ze ook naar Nederland uit te nodigen. Het doel was kruisbestuiving. Op reflectie van Louwerse waren architecten er echt op gericht om naar elkaar te luisteren maar bleven ze veel bij zichzelf. Er werd ook ondervonden dat we nu veel opgave gericht ontwerper, in plaats van de vorm-gerichte stijl van de jaren 90. Soms lijkt het of we de vormgeving uit het oog verloren zijn, aldus de besprekers. Ook leek er verlangen naar een nieuw/hedendaags PARK symposium... Hoe zou dat er uit zien?

KUIPERCOMPAGNONS GRADUATION AWARDS 2024

14 november 2024

Tijdens een drukbezochte bijeenkomst op de Breda University of Applied Sciences reikte juryvoorzitter Ben Kuipers op 14 november de KuiperCompagnons Graduation Awards uit.

Inge van Wijk van Wageningen University won de prijs voor het beste masterproject met haar ontwerponderzoek naar landschapsinclusieve landbouw in de Italiaanse Po-delta. Bij de bachelors ging de eerste prijs naar Jim Jaspar van Van Hall Larenstein. De landschapsontwerper nam wind als uitgangspunt voor zijn ontwerp van een oeverpark aan het Amsterdamse IJ. In ons septembernummer presenteerden we zoals elk jaar de beste afstudeerplannen van bachelor- en masterstudenten in de stedenbouw en landschapsarchitectuur. Deze zijn door elf ontwerpopleidingen voorgedragen en in oktober beoordeeld door de zogenoemde Club van 30, een gevarieerd gezelschap van professionals en vakgenoten. Zij brachten stemmen uit, wat resulteerde in een lijst met nominaties. Vervolgens boog een jury zich over deze nominaties om winnaars en eervolle vermeldingen aan te wijzen. De jury bestond naast voorzitter Kuipers uit dijkgraaf Hetty Klavers en Errik Buursink van het ministerie van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening.

De KuiperCompagnons Graduation Awards worden mede mogelijk gemaakt door Young NVTL en Jong BNSP.

De winnaars met juryvoorzitter Ben Kuipers (rechts), Martijn Niehof van sponsor KuiperCompagnons (links) en Blauwe Kamer-hoofdredacteur Mark Hendriks (rechtsachter). Foto's Nadine van den Berg.

INTER —
NATIONAAL —

In 2024 bestond de commissie internationaal uit John Boon, Niek Hazendonk, Claire Olde Aarninkhof en Alexandra Tisma.

Sinds januari 2023 is NVTL-lid John Boon toegetreden tot het bestuur van IFLA Europe. Hij vervult daar de rol van penningmeester. John vertegenwoordigt, samen met Niek Hazendonk, al enige jaren onze vereniging bij zowel IFLA Europe als IFLA World. IFLA Europe is financieel gezond en John zet zich actief in om dat zo te houden. Hij speelt een belangrijke rol bij het opstellen van de jaarlijkse begroting en het bewaken van de inkomsten en uitgaven. Daarnaast is hij verantwoordelijk voor het sponsorbeleid.

Foto: In Straatsburg vind bij de Raad van Europa de herstart van het Europese Landschapsverdrag plaats

CODE ROOD VOOR DE AARDE

Op 2 en 3 september 2024 werd in Istanbul de IFLA Council en daarna het IFLA Congres gehouden. Tijdens de IFLA World Council, de jaarlijkse bijeenkomst van IFLA, is onder meer besproken hoe IFLA haar samenwerking met haar partners in de Verenigde Naties en haar onderliggende organen zoals UN-Habitat, UN-Environment en de World Health Organization kan versterken. Andere kwesties die aan bod komen, zijn de verdere ontwikkeling van de IFLA-organisatie, de samenwerking tussen praktijk en onderwijs, evenals de rapportage over kwesties die verband houden met de ontwikkeling van het beroep binnen IFLA's regionale organisaties IFLA Europe, IFLA Middle-East, IFLA Africa, IFLA Amerika en IFLA Azië-Pacific. Niek Hazendonk nam deel als afgevaardigde van de NVTL.

Het 60e Wereldcongres van de IFLA, georganiseerd door de UCTEA, Kamer van Turkse Landschapsarchitecten, vond van 4 tot 6 september 2024 in Istanbul plaats met als thema 'Code Rood voor de Aarde'. De aarde ondergaat een ongekend tempo van verandering. We leven allemaal met 'Code Rood'. Met dit thema riep IFLA de mensheid op om dringend actie te ondernemen om de ergste gevolgen van de milieucrisis te voorkomen. Het congres erkende de menselijke verantwoordelijkheid en nodigde beleidsmakers, professionals, wetenschappers en individuen uit op het podium om het discours en de koers voor de toekomst van de aarde en de rol van de landschapsarchitectuur daarin uit te stippelen.

Het driedaagse congres was bedoeld om de impact van de mens op het systeem aarde te bespreken en actiegerichte scenario's te formuleren in plaats van alleen de problemen (opnieuw) aan te wijzen. Daarvoor was natuurlijk weer een keur aan sprekers uitgenodigd, waaronder onze "eigen" Peter

Veenstra van LOLA Landscape Architects. Peter's keynota ging in op de "Code Green for Artificial Intelligence".

Verder spraken James Corner, Maria Ignatieva, Kotchakorn Voraakhom, Christophe Girod en Ceylan Belek Ombregt. James Corner van Field Operations ontving bij deze gelegenheid ook Sir Geoffrey Jellicoe Award en wijdde daarom een presentatie aan zijn oeuvre. Kotchakorn Voraakhom, landschapsarchitecte uit Thailand presenteerde werk aan productieve groene openbare ruimte die omgaat met klimaatverandering in stedelijke dichte gebieden en klimaatkwetsbare gemeenschappen.

PLANETSCAPE

De Algemene Vergadering en het congres van IFLA Europe vond plaats van 17 tot en met 20 oktober 2024 in Boedapest, Hongarije. Deze werden georganiseerd door Tajepiteszek, de Hongaarse Vereniging voor Landschapsarchitectuur en de MATE, de Hongaarse Universiteit voor Landbouw en Levenswetenschappen. Het onderwerp van het congres was 'Plan(e)tscene'.

Zo vestigde men de aandacht op het gebruik en multifunctionaliteit van planten, hun diverse toepassingsmogelijkheden en alle manieren waarop we zinvolle resultaten kunnen behalen in de strijd tegen hedendaagse milieu-uitdagingen. De organisatoren zijn ervan overtuigd dat landschapsarchitecten met behulp van innovatieve en bewuste plantentoepassing een aanzienlijke bijdrage kunnen leveren aan een duurzame en gezonde ontwikkeling van ons Planetscape.

De conferentie werd geopend door Katerina Gkoltsiou, voorzitter van IFLA Europe, Attila Vincze, voorzitter van HALA, Bruno Marques, voorzitter van IFLA World, Rego Lanszki, ministerie van Bouw en Transport en Albert Fekete, vicevoorzitter van HALA, die "Hongaarse landschapsarchitectuur van IFLA 1984 tot IFLA EU 2024" presenteerde.

Er werden drie sessies georganiseerd over vier thema's: Kunst, Stad, Traditie en Planten, met gerenommeerde sprekers: György Szloszjár, Kathryn Gustafson, Sándor Bardóczi, Gwendolyn Kusters, Merrick Denton-Thompson, Attila Vincze en de Nederlander Arjan Boekel, gevolgd door bezoeken aan Parken Varosliget en Punkosdfurdo.

Daarna begon de tweedaagse ledenvergadering. Niek Hazendonk nam deel aan de ledenvergadering als afgevaardigde van de NVTL. NVTL-er John Boon was aanwezig als

bestuurslid IFLA Europe.

Pecha Kucha-presentaties van de nationale leden toonden aan het begin van de ledenvergadering een verscheidenheid aan uitgevoerde landschapsarchitectuurprojecten van onze aangesloten verenigingen. Niek liet werk van de gemeente Amsterdam zien, opgezet als experimenten met beplanting en wateropvang.

De winnaar van de IFLA Europe Award 2024 is het Europees Milieuagentschap (EEA). De IFLA Europe Award werd in 2014 in het leven geroepen om het werk te erkennen van uitzonderlijke mensen en organisaties die geloven dat onze manier van waarnemen, begrijpen en vormgeven van de wereld kan bijdragen aan de duurzame ontwikkeling ervan. Katja Rosenbohm, hoofd van het communicatieprogramma van EEA, was aanwezig en nam de prijs namens EEA in ontvangst.

Ellen Fetzer, voormalig voorzitter van ECLAS – European Council of Landscape Architecture Schools, werd tijdens de ledenvergadering benoemd tot erelid als erkenning voor het lange en uitzonderlijke werk dat Ellen al die jaren heeft verricht om het landschapsarchitectuuronderwijs en de vruchtbare samenwerking te bevorderen. – We hoorden ook meer over de activiteiten van door de EU gefinancierde projecten waar IFLA Europe partner van is:

Het Re-Value Project, gepresenteerd door Annemie Wyckmans van NTNU, laat zien hoe 9 Europese steden aan de waterkant klimaatneutraliteit en stedelijke kwaliteit op elkaar kunnen afstemmen door hun verbinding met de waterkant te herwaarderen, de voordelen te versterken en mogelijke negatieve gevolgen te beperken. Het consortium, onder

leiding van NTNU (<https://www.ntnu.edu>), bestaat in totaal uit 26 partners, waaronder ICLEI, onderzoeksinstellingen en universiteiten. [Meer informatie.](#)

Het Bauhaus4Med, gefinancierd door Interreg EURO Med, getiteld “Testing New European Bauhaus Solutions for Deep Green Transformation of Cities and Regions and Euro-MED area”, met als specifiek doel het bevorderen van klimaatadaptatie en rampenpreventie, veerkracht, rekening houdend met ecosysteemgerichte benaderingen.

Het project wordt geleid door E-Zavod, Slovenië en de partners Platoniq Spanje, CrowdPolicy Athene, Griekenland, Faculteit Architectuur Zagreb, Kroatië en IFLA Europa als ondersteunende experts. [Meer informatie.](#)

Het gaat verder om Green Teams, gefinancierd door Interreg Noordzee, getiteld “Green Teams – Verbeterde bestuursmechanismen voor geïntegreerde en proactieve klimaatadaptatieplanning in de openbare ruimte”. Het algemene doel is om strategieën te ontwikkelen om klimaatadaptatie te integreren in de meerjarige planning van overheidsinvesteringen, overheidsaanbestedingen en de organisatiestructuur van gemeenten, en om deze ontwikkelde strategieën af te stemmen op andere facilitators, beheerders en eindgebruikers van de openbare ruimte.

Het project wordt geleid door de provincie Antwerpen, België, en de partners zijn: Technische Universiteit Dortmund, Stichting Adaptatie Atelier, Vereniging van Openbaar Groen vzw, Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard, gemeente Middelburg, provincie Emsland, Agentschap voor Energie-efficiëntie van Provincie Emsland e.V. ,

gemeente Papenburg en de gemeente Putte. [Meer informatie.](#)

Ledenvergadering in Boedapest met uiterst rechts John Boon

EUROPESE LANDSCHAPSARCHITECTUUR ARCHIEVEN (NELA)

In een serie van workshops tijdens de ledenvergadering presenteerden de verschillende werkgroepen zich.

Niek Hazendonk presenteerde bijvoorbeeld het netwerk van Europees Landschapsarchitectuurarchieven, de NELA. Zoals gewoonlijk is er, door een werkgroep waar Niek Hazendonk in zit, een resolutie opgesteld naar aanleiding van het congres thema 2024 'Plan(e)tscape!' en door de vertegenwoordigers ondertekend.

De IFLA Europe NEB Working group vervult een rol in het New European Bauhaus proces en probeert daar de doelen van IFLA uit te dragen.

IFLA Europe heeft ook de status van waarnemer als deelnemende internationale niet-gouvernementele organisatie bij de Raad van Europa. De IFLA Europe Council of Europe Working group, waar Niek Hazendonk in zit, onderhoudt het contact met de Raad over onder andere de Europese Landschapsconventie. Dit jaar was er een herstart van het verdragsproces. Van 29 tot 30 Oktober 2024 was de Conferentie van de Council of Europe Landscape Convention. Niek Hazendonk en Michael Oldham namen daar namens IFLA Europe aan deel. Van 19 tot en met 21 november vond 13de Plenary Session of the Steering Committee for Culture, Heritage and Landscape (CDCPP) plaats. Eerst werden daar de resultaten van de Landscape Awards van de Raad van Europa gepresenteerd. In april 2024 kwam de jury, onder voorzitterschap van Michael Oldham (erelid IFLA Europe), bijeen om de inzendingen te beoordelen. Hierna presenteerde Gilles Rudaz (voorzitter van de Conferentie van de Landscape Convention) het rapport 'Landschap en Gezondheid' opgesteld door onder andere Oldham.

De NVTL was in de persoon van Niek Hazendonk samen met de Scandinavische en Baltische IFLA leden betrokken bij het Project Common Ground for Energy Landscapes.

Niek Hazendonk is binnen IFLA Europe aanspreekpunt voor het Network of European Landscape Architecture Archives (NELA). NELA is een netwerk voor instellingen en individuen wier interesse het is om het belang van landschapsarchitectuurarchieven en archiefwerk te vergroten en om de wederzijdse internationale steun op Europees niveau op dit vlak te bevorderen. Vanuit Nederland zijn de WUR, UvA en het HNI betrokken. In 2025 komt de [website van NELA](https://nieuweinstituut.nl/projects/ontworpen-landschap) in de lucht. Er ligt een duidelijke link met het HNI project over het geheugen van het ontworpen landschap. <https://nieuweinstituut.nl/projects/ontworpen-landschap>

Op 12, 13 en 27 februari 2024 organiseerde het Historisch Archief van de Noorse Landschapsarchitectuur opleiding van de NMBU in het kader van een Brits NELA-project "IFLA75 – The History and Impact of a Professional Network" een online workshop ter ere van het 75-jarig jubileum van IFLA.

De workshop richt zich op de periode van eind jaren 60 tot en met de jaren 70, toen verstedelijking en milieuoverwegingen het beroep van landschapsarchitect sterk vormgaven. Enerzijds breidden landschapsarchitecten hun werk steeds meer uit naar grootschalige industriële projecten zoals waterkrachtcentrales en stedelijke projecten zoals kantoortuinen en parken van openbare/overheidsdiensten. Anderzijds zagen landschapsarchitecten hun rol als 'genezer van het milieu', zoals bleek uit het 13e IFLA-congres dat in 1972 in Brussel werd gehouden onder de titel 'de tuinier van de aarde is de genezer van het milieu'.

Aan de hand van archiefmateriaal van sleutelfiguren en projecten kwamen deelnemers aan deze workshop online bijeen, wisselden ze kennis uit en onderzoeken ze samen hoe de beroepsverschuiving in verschillende delen van Europa plaatsvond, hoe ze elkaar beïnvloedden, wat de drijvende krachten, belangrijkste invloeden of nuances waren, enzovoort. Niek Hazendonk benadrukte in zijn lezing de invloed van organisaties als IFLA en IUCN, en met name het leiderschap van Roelf Benthem tijdens opbloei van de ecologische planning in de jaren zestig.

De workshop wordt begeleid door een online publiek symposium met de titel 'An Environment's Healer', waarin we onderzoeken hoe landschapsarchitecten de afgelopen halve eeuw hebben gestreden om de milieucrisis aan te pakken en hoe het netwerk kan bijdragen aan het beantwoorden van deze vraag door samen te werken en archieven te koppelen. Naast andere sprekers trad daarbij Dirk Sijmons op. Hij benadrukte dat we een discussie nodig hebben over wat we wel en niet kunnen doen als discipline. Als flexibele en veerkrachtige professionals kunnen we een bescheiden maar belangrijke rol spelen in het verbeteren van de omgeving.

Niek Hazendonk is sinds 2023 ook lid van het ICOMOS-IFLA International Scientific Committee on Cultural Landscapes (ISCCL). ICOMOS vormt een netwerk van experts dat werkt aan de interdisciplinaire uitwisseling van zijn leden, waaronder architecten, landschapsarchitecten, historici, archeologen, kunsthistorici, geografen, antropologen, ingenieurs en stedenbouwkundigen. Het ISCCL is een gezamenlijke commissie van ICOMOS en de IFLA. Het heeft tot doel het begrip, het behoud en het verstandige gebruik van landschapserfgoed te bevorderen voor publiek en privaat belang, met als algemeen

doel de leefbaarheid in stand te houden en te verbeteren. De commissie houdt zich bezig met zowel de materiële) als immateriële eigenschappen en waarden van landschappen. Niek nam in 2024 deel aan verschillende internationale webinars en aan lezingen van ICOMOS Nederland.

**PLATFORM —
ONTWERP —
— NL**

Platform Ontwerp NL is een samenwerkingsverband van BNA, Koninklijke NLingenieurs, BNSP, Federatie Ruimtelijke Kwaliteit, NVTL, Vereniging Deltametropool en BNI.

Het platform bevordert en ondersteunt de inzet van ontwerpkracht bij de grote ‘wederombouw’ van Nederland. Het wil knowhow, netwerk en kritische reflectie bieden door de inzet van verbeeldingskracht, kennisontwikkeling en ontwerpend onderzoek. Het platform stimuleert en faciliteert daarmee het maatschappelijk debat over ruimtelijke kwaliteit in Nederland voor nu en in de toekomst.

WHAT IF? ONTWERPEN VOOR NEDERLAND IN 2100

What If – Nederland 2100 was een ontwerpend onderzoek naar de toekomst van Nederland, uitgevoerd door MVRDV, IMOSS en Feddes/Olthof. De bureaus keken naar mogelijke toekomstige voor laag Nederland en de hoge zandgronden en werkten deze uit in ontwerpvisies op ooghoogte.

In samenwerking met het Programma Mooi Nederland van BZK is door deze drie ontwerpbureaus gewerkt aan What-if verkenningen voor de lange termijn – Nederland in 2100. Het doel was de toekomst voorstelbaar te maken en de stappen ernaartoe te duiden.

De resultaten zijn gebundeld in een publicatie, die is vormgegeven als een ‘long read’ voor ruimtelijke ordenaars en andere ruimtelijk experts, die voor ingewikkelde keuzes staan bij de inrichting van Nederland. Door te laten zien wat er zou kunnen gebeuren als bepaalde

aannames leidend zijn – ‘what if’ – krijgen we een beter beeld van hoe overheden zouden moeten en kunnen sturen.

Naast het werk van de ontwerpers zijn zes gastbijdragen opgenomen: vanuit hun praktijk als expert of bestuurder gaan de gastauteurs in op de rol van ontwerpend onderzoek, nu en in de toekomst.

[Lees en download hier de publicatie.](#)

[Bekijk het filmpje.](#)

DAG VAN DE ONTWERPKRACHT 2025 —

Wat moet nu, wat kan straks en wat komt later, bij de grote opgaven? Die vraag stond op 4 juli centraal op de Dag van de Ontwerpkraft van Platform Ontwerp NL in de Tilburgse LocHal. Bij die vraag naar dat nu, straks of later ging het opvallend vaak over water.

Ook in de keynote van voormalig watergezaant Henk Ovink en landschapsarchitect Lieke Jildou de Jong. Zij hamerden op het smeden van nieuwe coalities om de waterproblematiek – mondiaal en in Nederland – aan te pakken, op maken, doen en op met de vuist op tafel slaan.

Nederland komt om in de urgenties. Netverzwaringen, zoetwaterbeschikbaarheid, woningtekort, stikstofuitstoot, natuur, waterkwaliteit, landbouw; ze vragen allemaal om ruimte – en strijden om voorrang. Maar: wat doe je nu, wat straks en wat kan later? Daarover ging het, op de Dag van de Ontwerpkraft in

Tilburg. En over de vraag hoe ontwerpkraft daarbij kan worden ingezet.

Dagvoorzitters Paul Gerretsen (Agent Vereniging Deltametropool) en BNSP-voorzitter Eric van der Kooij openden de bijeenkomst in de LocHal, in het hart van de Tilburgse Spoorzone. Voor zo'n 350 vakgenoten, bestuurders en studenten haalde het tweetal het voorontwerp van de Nota Ruimte aan dat Hugo de Jonge afgelopen juni presenteerde. Het voorontwerp benoemt keuzes en geeft richting voor nog te maken keuzes over de grote opgaven. En, onderstreepten Gerretsen en Van der Kooij: "Ruimtelijk ontwerp heeft in dat document een grote rol. Dat belang zien we vandaag hopelijk terug in de masterclasses, waar we onderzoeken wat ontwerpkraft vermag, thematisch breed en door alle schalen heen."

[Lees hier het hele verslag.](#)

ONZE PLEK - DE CULTUUR VAN DE LEEFOMGEVING

Welke waarde hechten mensen aan monumenten, het landschap, culturele voorzieningen, de gebouwde omgeving, maar ook aan immaterieel erfgoed en culturele identiteit? Wat is alledaagse cultuur eigenlijk en welke rol kan die vervullen bij de ingrijpende veranderingen waar Nederland voor staat? Om erachter te komen hoe mensen gebruikmaken van specifieke plekken en hoe zij daar als ervaringsdeskundigen leven en invloed nemen, is in opdracht van het ministerie van OCW het project 'Onze plek' opgezet en door Platform Ontwerp NL samen met ruimtelijk ontwerpers uitgevoerd.

Op zestien plekken verspreid door het land voerden de betrokken ontwerpers/ontwerpduo's gesprekken met groepen mensen. Dit leverde niet alleen inzichten op over hoe mensen betrokken zijn en willen worden, maar ook over methoden en technieken

om echt te luisteren en materiaal terug te kunnen geven aan de gespreksdeelnemers. Inzichten waar zij mee verder kunnen.

De resultaten van deze gesprekken zijn gebundeld in een publicatie en in context geplaatst met een essay van Tijs van den Boomen. De brochure biedt handvatten om zelf goede gesprekken over de leefomgeving te voeren en is [hier te lezen/downloaden](#).

VOORUIT BLIK

2025

OVERHANDIGING PACT IMPACTNETWERK BOUWCULTUUR AAN MINISTER KEIJZER (VRO)

17 februari 2025

Foto: Werkbezoek minister Mona Keijzer aan de spoorzone in Tilburg. Fotografie Vincent van den Hoogen.

[Lees hier de hele pact.](#)

EXCURSIE KERKEBOSCH ZEIST

10 april 2025

Georganiseerd door NVTL en BNSP in samenwerking met wUrck.

[Luister de podcast!](#)

ARCHIEVENWORKSHOP

12 juni 2025

Als NVTL spelen we een actieve rol spelen in het maken van een netwerk van archiefvormers, -beheerders en -gebruikers. [Lees meer over het project Geheugen van het Ontworpen Landschap.](#)

Foto: Archiefmateriaal van Bureau B+B, 2023 door Johannes Schwartz.

DAG VAN DE ONTWERPKRACHT 2025

3 juli 2025

[Meld je aan!](#)

VERHUIZEN NAAR EEN NIEUW PAND

Eind 2025 verhuist het bureau van NVTL naar een nieuwe locatie in Amsterdam. Het doel is om met meerdere ruimtelijke verenigingen bij elkaar op een vloer te blijven. In de zomer van 2025 is er meer duidelijkheid over de definitieve nieuwe locatie.

NETWERKGESPREKKEN

Vanuit het bestuur en het bureau van NVTL zijn we een aantal netwerkgesprekken aan het opzetten over de rol die de landschapsarchitect speelt in (de ombouw van) Nederland als integrator van de diverse opgaven en belangen. Om een beter beeld te krijgen van de staat van ons vak en de rol die landschapsarchitecten spelen, gaan we in gesprek met meerdere, prominenten vakgenoten. Wat goed gaat en wat kan beter? Zitten we aan de juiste tafels of aan welke tafels willen/moeten we zitten om vorm te geven en mee te beslissen over de transformaties? De resultaten van de gesprekken dienen als input voor een dialoogsessie of –reeks die we vanaf het najaar willen opstarten. Afgevaardigden waar we mee in gesprek gaan zijn bijvoorbeeld afkomstig uit Q-teams, College van Rijksadviseurs, PARK-en, VNG, Gemeenten, Rijkswaterstaat, Rijksvastgoedbedrijf en stadsbouwmeesters.

NVTL

MEET

UP

NEDERLANDSE — VERENIGING VOOR — TUIN — — EN — LAND SCHAPS — ARCHITECTUUR

NVTL
Jollemanhof 14
1019 GW Amsterdam

T +31 6 27 20 71 10
W www.nvtl.nl
E info@nvtl.nl

Dit verslag is gemaakt door Ilse Zuidinga, april 2025